

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΤΗΣ

Διπλωματική Εργασία

της

Κανελλοπούλου Αρτέμιδος

Θεσσαλονίκη, 11/2022
ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΤΗΣ

Κανελλοπούλου Αρτέμιδος

Διπλωματική Εργασία

υποβαλλόμενη για τη μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Αγγελική Σαμαρά

Κανελλοπούλου Άρτεμις

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική πραγματεύεται το ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και τους τρόπους ανίχνευσης των συμπεριφορών αυτών. Το συγκεκριμένο θέμα επιλέχθηκε καθώς η ραγδαία αύξηση της οικονομικής εγκληματικότητας, σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, και η ανάγκη περαιτέρω πρόσδοσης νομιμοφάνειας στα τεράστια έσοδα που αποκομίζουν οι δράστες, οδήγησε σε διεύρυνση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, το οποίο κατέστη πιο πολύπλοκο, προκειμένου οι δράστες να μην γίνονται αντιληπτοί από τις διωκτικές αρχές. Κατέστη επομένως αναγκαίο να καταδειχθεί ο αντίκτυπος της νέας αυτής πραγματικότητας η οποία αναμένεται να επηρεάσει καταλυτικά τις σύγχρονες έννομες τάξεις.

Ειδικότερα, στη διπλωματική εργασία, επιχειρείται μία αρχική προσέγγιση της έννοιας της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Παρατίθεται ο ορισμός του φαινομένου και αναλύονται οι συνέπειές του για τις σύγχρονες οικονομίες. Αναλύονται περιληπτικά οι διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις για την οικονομική ανάλυση του φαινομένου.

Αναπτύσσεται παράλληλα συνοπτικά το υφιστάμενο διεθνές και εθνικό κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.

Μετά από την παράθεση ορισμένων αναγκαίων ορολογικών επισημάνσεων, το κείμενο επικεντρώνεται αφενός στον τρόπο με τον οποίο οι δράστες επιτυγχάνουν την πρόσδοση νομιμοφάνειας στα παράνομα έσοδά τους, μέσω ανάλυσης παραδοσιακών

και σύγχρονων μεθόδων ξεπλύματος «βρώμικου» χρήματος, ιδίως με τη χρήση νέων τεχνολογιών και την εκμετάλλευση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Εν συνέχεια επιχειρείται συστηματική μεθόδων ανίχνευσης συμπεριφορών νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ενώ η εργασία επιδιώκει να καταδείξει την καταλυτική σημασία που διαδραματίζει ο σύγχρονος χρηματοπιστωτικός τομέας στην υποβοήθηση τέλεσης αλλά και ανίχνευσης αντίστοιχων εγκλημάτων.

Έπειτα, παρουσιάζεται συνοπτικά μελέτη περίπτωσης νομιμοποίησης εσόδων, προκειμένου να επισημανθεί ακριβώς η πολυπλοκότητα του φαινομένου και να αποτυπωθούν οι συνέπειές της για την σημερινή οικονομία.

Τέλος, η γράφουσα επιδιώκει, μέσω της παρούσας διπλωματικής εργασίας, να αναδείξει την ουσιώδη επίδραση των διάφορων μορφών νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στη σύγχρονη πραγματικότητα.

Abstract

This thesis deals with the criminal activity of money laundering and the ways of detecting this behavior. The specific topic was chosen since money laundering is seen as critical to the effective operation of transnational and organized crime. At the same time, money laundering effects a country's economy, government, and social well-being. Money laundering is the processing of these criminal proceeds to disguise their illegal origin. This process is of critical importance, as it enables the criminal to enjoy these profits without jeopardizing their source and this is the reason why the early detection of this behavior is critical for combating it.

Λέξεις Κλειδιά:

Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

Ανίχνευση ύποπτων συναλλαγών

Διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα

Περιεχόμενα

1 ΠΡΟΛΟΓΟΣ	8
1.1 Εισαγωγικά.....	8
1.2 Σκοπος – Στόχοι.....	10
1.3 Συνεισφορα	Error! Bookmark not defined.
1.4 Διαρθρωση Της Μελετης.....	10
1.5 Βιβλιογραφικη Επισκοπηση-Θεωρητικο Υποβαθρο.....	11
1.6 Μεθοδολογια	Error! Bookmark not defined.
2 ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟΣ ΦΑΙΝΟΤΥΠΟΣ	12
3 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ....	13
4 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ	20
4.1 Το μοντέλο των κύκλων.....	21
4.2 Το τελεολογικό μοντέλο	22
4.3 Τα μοντέλα των φάσεων	23
5 ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	25
5.1 Διεθνής νομοθεσία.....	25
5.2 Εθνική νομοθεσία.....	29
6 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	38
6.1 Νομιμοποίηση εσόδων μέσω χρήσης του διεθνούς εμπορίου	38
6.2 Νομιμοποίηση εσόδων μέσω υπεράκτιων (offshore) εταιρειών	39
6.3 Η χρήση του χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	40
6.4 Η χρησιμοποίηση της αγοράς των ακινήτων	41
6.5 Η χρήση των νέων τεχνολογιών	41
6.6 Η χρήση του ηλεκτρονικού τζόγου	43

7 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	46
7.1 Γενικά για την ανίχνευση παράνομων εσόδων	46
7.2 Η rule-based μέθοδος.....	48
7.3 Τυπολογίες συστημάτων διαδικασιών	50
7.4 Προγενέστερη έρευνα στον τομέα της ανίχνευσης ύποπτων συναλλαγών	52
7.5 Clustering	53
7.6 Ανάλυση του κοινωνικού δικτύου.....	55
7.7 Τα δέντρα αποφάσεων (Decision Trees)	56
8 ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	57
8.1 Wachovia Bank	57
8.2 Standard Chartered Bank	59
8.3 Danske Bank	60
8.4 Ναούρου.....	61
8.5 International Bank of Credit and Commerce (BCCI).....	62
8.6 Σάνι Αμπάτσα.....	62
8.7 Το σκάνδαλο Μπένεξ	63
8.8 Φράνκλιν Χουράδο.....	63
8.9 Αλ Καπόνε	64
8.10 Μάγιερ Λάνσκι.....	64
8.11 Φερδινάνδος Μάρκος.....	64
8.12 Πρόεδρος Σουχάρτο.....	65
8.13 Πάμπλο Εσκομπάρ	65
9 ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	66
10 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	67

1 ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Από τη φύση της, η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες λαμβάνει χώρα εκτός του κανονικού φάσματος των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών στατιστικών. Κατά καιρούς, έχουν γίνει κάποιες εκτιμήσεις αναφορικά με την πραγματική έκταση στην οποία συμπεριφορές όπως το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος αλλά και άλλες μορφές οικονομικής εγκληματικότητας επηρεάζουν το παγκόσμιο γίνεσθαι. Το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα (UNODC) διεξήγαγε μια μελέτη για να προσδιορίσει το μέγεθος των παράνομων κεφαλαίων που δημιουργούνται από τη διακίνηση ναρκωτικών και το οργανωμένο έγκλημα και να διερευνήσει σε ποιο βαθμό αυτά τα κεφάλαια ξεπλένονται. Η έκθεση εκτιμά ότι το 2009, τα έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες ανήλθαν στο 3,6% του παγκόσμιου ΑΕΠ, με το 2,7% (ή 1,6 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) να ξεπλένεται.

Αυτό εμπίπτει στην ευρέως αναφερόμενη εκτίμηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το οποίο δήλωσε το 1998 ότι το συνολικό μέγεθος του ξεπλύματος χρήματος στον κόσμο θα μπορούσε να είναι κάπου μεταξύ δύο και πέντε τοις εκατό του παγκόσμιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Χρησιμοποιώντας στατιστικά στοιχεία του 1998, αυτά τα ποσοστά θα έδειχναν ότι το ξέπλυμα χρήματος κυμαινόταν μεταξύ 590 δισεκατομμυρίων και 1,5 τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Εκείνη την εποχή, το χαμηλότερο ποσοστό ήταν περίπου ισοδύναμο με την αξία της συνολικής παραγωγής μιας οικονομίας του μεγέθους της Ισπανίας.

Η ακεραιότητα της αγοράς τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αντίληψη ότι λειτουργεί μέσα σε ένα πλαίσιο υψηλών νομικών, επαγγελματικών και ηθικών προτύπων. Η φήμη για την ακεραιότητα είναι ένα από τα πιο πολύτιμα περιουσιακά στοιχεία ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος και διακυβεύεται σε κάθε περίπτωση συμμετοχής των εκπροσώπων του ιδρύματος -έστω και μέσω της ανοχής τους- σε περιστατικά εισροής παράνομου κεφαλαίου εντός του χρηματοπιστωτικού μηχανισμού.

Εξάλλου, αναφορικά με τις πιθανές αρνητικές μακροοικονομικές συνέπειες της ανεξέλεγκτης νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, μπορεί κανείς να αναφέρει ανεξήγητες αλλαγές στη ζήτηση χρήματος, προληπτικούς κινδύνους για την ευρωστία των τραπεζών, επιδράσεις της «μόλυνσης» στις νόμιμες χρηματοοικονομικές συναλλαγές και αυξημένη αστάθεια των διεθνών ροών κεφαλαίων και συναλλαγματικών ισοτιμιών λόγω απρόβλεπτων διασυννοριακών μεταβιβάσεων περιουσιακών στοιχείων. Επίσης, καθώς επιβραβεύει τη διαφθορά και το έγκλημα, το επιτυχημένο ξέπλυμα χρήματος βλάπτει την ακεραιότητα ολόκληρης της κοινωνίας και υπονομεύει τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου.

Η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας αποτελεί επομένως μέρος της δημιουργίας ενός φιλικού προς τις επιχειρήσεις περιβάλλοντος που αποτελεί προϋπόθεση για διαρκή οικονομική ανάπτυξη.

Το πιθανό κοινωνικό και πολιτικό κόστος του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, εάν αφεθεί ανεξέλεγκτο ή αντιμετωπιστεί αναποτελεσματικά, είναι σοβαρό. Το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να διεισδύσει σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, να αποκτήσει τον έλεγχο μεγάλων τομέων της οικονομίας μέσω επενδύσεων ή να προκαλέσει ορατή βλάβη στο πολιτικό σύστημα μίας χώρας.

Η οικονομική και πολιτική επιρροή των εγκληματικών οργανώσεων μπορεί να αποδυναμώσει τον κοινωνικό ιστό, τα συλλογικά ηθικά πρότυπα και, τελικά, τους δημοκρατικούς θεσμούς της κοινωνίας.

Αντιλαμβάνεται ήδη συνεπώς κανείς την τεράστια σημασία που έχει προσλάβει η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και την αναγκαιότητα ανεύρεσης σταθερών μεθόδων ανίχνευσής της.

1.2 Σκοπός – Στόχοι

Σκοπός του παρόντος συγγραφικού έργου είναι η εξοικείωση του αναγνώστη με νέους εγκληματολογικούς και οικονομικούς όρους σχετικούς με το υπό συζήτηση έγκλημα.

Η μελέτη επιδιώκει να συνοψίσει τις βασικές μεθόδους με τις οποίες επιτυγχάνεται η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και στη συνέχεια να παραθέσει ορισμένες μεθόδους ανίχνευσης του φαινομένου.

1.3 Συνεισφορά

Είναι γνωστό ότι το ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα απασχολεί πλέον μεγάλη μερίδα της σύγχρονης οικονομίας. Η παρούσα εργασία, επιδιώκει να εμπλουτίσει την ελληνική βιβλιογραφία για ένα σοβαρόζήτημα το οποίο αναμένεται να κεντρίσει ακόμη περισσότερο το ενδιαφέρον των οικονομικών, πολιτικών και νομοθετικών αρχών μελλοντικά.

1.4 Διάρθρωση της μελέτης

Στην παρούσα διπλωματική εργασία ακολουθείται η εξής δομή:

Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσεται ο εγκληματολογικός φαινότυπος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

Στο επόμενο κεφάλαιο παρατίθενται οι συνέπειες του φαινομένου για την οικονομία.

Στη συνέχεια παρατίθεται το κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

Ακολουθεί προσπάθεια εννοιολογικής αποσαφήνισης του όρου και ανάπτυξης των τρόπων με τους οποίους πραγματοποιείται το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος.

Έπειτα, παρουσιάζονται τρόποι ανίχνευσης της συμπεριφοράς.

Η εργασία ολοκληρώνεται με τη μελέτη περιπτώσεων – πραγματικών υποθέσεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

1.5 Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Η μελέτη, παρά το γεγονός ότι παραθέτει το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, επικεντρώνεται σε οικονομικής και τεχνολογικής φύσης αναφορές που σχετίζονται άμεσα με το υπό εξέταση ζήτημα.

Η εργασία βασίστηκε στην μελέτη και ανάλυση ελληνικής και βιβλιογραφίας αναφορικά με ζητήματα που αφορούν τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Ταυτόχρονα, αξιοποιήθηκε το θεωρητικό και επαγγελματικό υπόβαθρο της γράφουσας προκειμένου να επιτευχθεί μία κατά το δυνατόν πλήρης ανάλυση του υπό εξέταση ζητήματος.

1.6 Μεθοδολογία

Για τη σύνταξη της παρούσας διπλωματικής εργασίας ακολουθήθηκε η εξής μέθοδος: αρχικά επιχειρήθηκε αναλυτική μελέτη ελληνικών και αλλοδαπών βιβλίων, άρθρων, μελετών και ερευνών το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές

δραστηριότητες. Περαιτέρω, ερευνήθηκαν επιμέρους τρόποι επίτευξης της εν λόγω συμπεριφοράς αλλά και μέθοδοι ανίχνευσης του φαινομένου. Στη συνέχεια επισκοπήθηκε το υπάρχον διεθνές και εθνικό κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Τέλος, μέσω της συνδυαστικής αξιοποίησης των ανωτέρω στοιχείων, υποβλήθηκαν συμπεράσματα.

2 ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟΣ ΦΑΙΝΟΤΥΠΟΣ

Η έννοια της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, ή, όπως συνηθίζεται να ονομάζεται, το «ξέπλυμα χρήματος», εμφανίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Πήρε το όνομά της από καθαριστήρια ρούχων που ανήκαν σε εγκληματίες (συνήθως μέλη της μαφίας) (Stessens, 2000). Μέσω της λειτουργίας τους, τα πρόσωπα αυτά, παραπλανούσαν τις δημόσιες αρχές, εισφέροντας στη νόμιμη οικονομία τα παράνομα έσοδά τους. Πιο αναλυτικά, οι εγκληματίες, παριστάνοντας ότι ασκούν νόμιμη δραστηριότητα μέσω των καθαριστηρίων, εμφάνιζαν εικονικά κέρδη, καταφέροντας με τον τρόπο αυτό να φορολογηθούν για τα παράνομα έσοδά τους από τις εγκληματικές τους δραστηριότητες και έτσι να εισάγουν εκ νέου τα έσοδα αυτά στην οικονομία (Chaikin, 2008).

Το ξέπλυμα χρήματος, προκειμένου να επιτευχθεί, διέρχεται από περισσότερα στάδια: αρχικά αποκρύπτεται η προέλευση των παράνομων εσόδων και στη συνέχεια παριστάνεται ότι τα έσοδα αυτά προέρχονται από νόμιμη πηγή, ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν με ασφάλεια στις οικονομικές δραστηριότητες. Πολλές φορές βέβαια, τα νομιμοποιημένα έσοδα χρησιμοποιούνται για την τέλεση νέων εγκληματικών πράξεων.

Όπως θα αναλυθεί περισσότερο κατωτέρω, το ξέπλυμα αποτελείται από τρία στάδια:

α) τη μετατροπή των παράνομων εσόδων, β) την απόκρυψη του αληθούς κατόχου ή

πηγής προέλευσης των εσόδων και γ) τη δημιουργία υποτιθέμενης νομιμοφάνειας στα παράνομα έσοδα, ώστε αυτά να επανεισαχθούν στην οικονομία χωρίς όμως να κινήσουν υποψία.

Αντιλαμβάνεται συνεπώς κανείς ότι το ξέπλυμα προϋποθέτει την προηγούμενη τέλεση άλλου εγκλήματος, από τον ίδιο ή άλλο δράστη, μέσω του οποίου αποκτήθηκε παράνομο περιουσιακό όφελος. Κυρίως ακολουθεί τα οργανωμένα εγκλήματα, όπως το εμπόριο ναρκωτικών, τα ηλεκτρονικά εγκλήματα, τα φορολογικά εγκλήματα κ.α.. Συχνά οι δράστες εκμεταλλεύονται νομοθετικά κενά μεταξύ των διάφορων κρατών, προκειμένου να αποφύγουν με τον τρόπο αυτό τον έλεγχο, ιδίως των τραπεζικών τους συναλλαγών, όπως αναπτύσσεται κατωτέρω. Σε κάθε περίπτωση, επισημαίνεται ήδη ότι το εν λόγω εγκληματικό φαινόμενο παίρνει συνήθως διεθνείς διαστάσεις και επιφέρει τεράστιες και καταστροφικές συνέπειες στην παγκόσμια οικονομία πλήττοντας και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος (Δημήτριάνας, 2008).

3 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Με βάση τα πορίσματα του Γραφείου για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα του ΟΗΕ, το ετήσιο ποσό που «ξεπλένεται» παγκοσμίως, αντιστοιχεί στο 2-5% του παγκόσμιου ακαθάριστου προϊόντος, ποσό που αντιστοιχεί σε 800 δις-2 τρις δολάρια (UNODC United Nations Office on Drugs and Crime, 2012). Το τεράστιο αυτό ποσό οδηγεί εύλογα στο ερώτημα αν η παγκόσμια οικονομία εξαρτάται ουσιαστικά από τη νομιμοποίηση εσόδων και τι θα συνέβαινε αν η διαδικασία αυτή εξαλειφόταν οριστικά. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο Antonio Maria Costa, πρώην προϊστάμενος του

Γραφείου για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα του ΟΗΕ δήλωσε ότι τα έσοδα από το οργανωμένο έγκλημα και συγκεκριμένα το εμπόριο ναρκωτικών αποτέλεσαν τη μοναδική εισροή χρήματος για κάποιες τράπεζες σώζοντάς τους από κατάρρευση το φθινόπωρο του 2008 (Guardian, 2009). Η παραδοχή αυτή εγείρει προφανώς ερωτήματα αναφορικά με την επιρροή του εγκλήματος στο οικονομικό σύστημα σε περιόδους κρίσεων αλλά και το ρόλο των τραπεζικών ιδρυμάτων στο ζήτημα αυτό.

Λίγοι ερευνητές έχουν ασχοληθεί με τη μέτρηση του μεγέθους και της ανάπτυξης του οργανωμένου εγκλήματος και της νομιμοποίησης εσόδων. Ένας από τους πιο γνωστούς μακρο-οικονομολόγους είναι ο John Walker (2009). Το μοντέλο του για το παγκόσμιο ξέπλυμα χρήματος βασίζεται στην κλασσική οικονομική θεωρία, μέσω της οποίας προσπαθεί να αναπτύξει ένα διεθνές σύστημα «εισαγωγής-εξαγωγής». Το μοντέλο του βασίζεται σε υπολογισμούς της έκτασης διαφορετικών εγκλημάτων σε μεμονωμένες χώρες, σε υπολογισμούς για τα έσοδα από αυτά τα εγκλήματα και στην πιθανότητα να «ξεπλένονται» αυτά τα έσοδα. Ο Walker καθορίζει τις μεθόδους ξεπλύματος με «δείκτη ελκυστικότητας», που βασίζεται σε πληθώρα παραγόντων που εκφράζουν τις ευκαιρίες και τα ρίσκα που παρέχουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κάθε χώρας για την πραγματοποίηση νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Υποστηρίζει ότι η προσέγγισή του στον τρόπο για την ποσοτικοποίηση του ξεπλύματος είναι ορθότερη από τις μεθόδους που βασίζονται σε ανάλυση των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών καθώς δεν υπάρχει περίπτωση να μετρηθούν δύο φορές τα έσοδα (μία στη φάση της τοποθέτησης και μία στη φάση της στρωματοποίησης των εσόδων).

Ο Walker καταλήγει ότι από το 2000, το ποσό που ξεπλένεται ετησίως προσεγγίζει τα 3 τρις δολάρια ανά έτος και ότι τα περισσότερα έσοδα που νομιμοποιούνται δεν προέρχονται από εμπόριο ναρκωτικών αλλά από οικονομικά εγκλήματα. Θεωρεί ότι με παρέμβαση στις οικονομικές απολαβές από το έγκλημα, θα επιτευχθεί μία διεθνής

εγκληματοπροληπτική στρατηγική και ότι οι οικονομολόγοι μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία.

Ο Peter Reuter (2005), διατηρώντας επιφυλάξεις ως προς την εγκυρότητα της θεωρίας του John Walker, καταλήγει ότι ούτε σε εθνικό δεν υπάρχουν έγκυρες εκτιμήσεις ούτε σε διεθνές επίπεδο. Θεωρεί ότι το ετήσιο άθροισμα ανέρχεται διεθνώς σε πολλά δις δολάρια αλλά θεωρεί ότι είναι άγνωστο αν αυτός ο αριθμός ανέρχεται μόνο σε κάποια δις δολαρίων ή προσεγγίζει το ένα τρις δολαρίων. Επισημαίνει ότι η ασάφεια αυτών των εκτιμήσεων οφείλεται τόσο στις διαφωνίες αναφορικά με την έννοια του ξεπλύματος όρο και στην αδυναμία επιμέτρησής του.

Κατά συνέπεια οι υπολογισμοί στις αλλαγές της έντασης με την οποία πραγματοποιείται το ξέπλυμα δεν μπορούν να αξιοποιηθούν ως τρόπος μέτρησης του βαθμού αποτελεσματικότητας του διεθνούς καθεστώτος για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων. Καταλήγει δε ότι οι συνολικοί αριθμοί παρέχουν ελάχιστη βοήθεια στα πρόσωπα που χαράσσουν την πολιτική για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος. Αιτιολογεί δε τη θέση του ως εξής: Αρχικά, οι συνολικοί αυτοί αριθμοί αποκρύπτουν σχεδόν ισάριθμες πληροφορίες με αυτές που αποκαλύπτουν. Επιπλέον, η αντεγκληματική πολιτική για το ξέπλυμα δεν διαμορφώθηκε τόσο για να μειώσει το ξέπλυμα όσο για να μειώσει το οικονομικό έγκλημα (ή εν γένει το έγκλημα που προσδίδει παράνομο περιουσιακό όφελος) και για να βελτιώσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα και να περιορίσει τη διαφθορά και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Από τη διακρατική αυτή προσέγγιση, καταλήγει, ότι τα μεγέθη νομιμοποίησης εσόδων ενδιαφέρουν κυρίως από επιστημονικής άποψης και όχι ως χρήσιμες πηγές για την υιοθέτηση μεθόδων αντιμετώπισης.

Περαιτέρω, επισημαίνει ότι οι υπολογισμοί για την παραοικονομία είναι απολύτως αναξιόπιστοι και δεν μπορούν να αξιοποιηθούν ως εργαλείο υπολογισμού της έκτασης

του ξεπλύματος καθώς ελάχιστα είναι γνωστά σε σχέση με το ποσοστό των εσόδων, νόμιμων ή παράνομων, που αξιοποιούνται με τρόπο ώστε να αποκρυφθεί η προέλευσή τους. Η προσπάθεια υπολογισμού των συνολικών εσόδων από κάθε περίπτωση εγκληματικής συμπεριφοράς μεγάλης απαξίας αποτυγχάνει καθώς δεν υπάρχει μία αξιόπιστη βάση δεδομένων, μέσω της οποίας θα υπολογίζεται η έκταση κάθε εγκλήματος. Έτσι, ο Peter Reuter αμφισβητεί τους συνολικούς αυτούς υπολογισμούς τόσο σε σχέση με το οργανωμένο έγκλημα όσο και με το ξέπλυμα, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο.

Από την άλλη πλευρά, η Brigitte Unger (2007), υπερασπίζεται ένθερμα την έρευνα του Jo Walker, υποστηρίζοντας ότι μετά την αρχική μελέτη του, το 1994,μ κατέστη δυνατή η επιμέτρηση της νομιμοποίησης εσόδων τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο. Επιπλέον, θεωρεί το μοντέλο του ένα θετικό παράδειγμα διεπιστημονικής προσέγγισης της εγκληματολογίας και των οικονομικών. Στην έρευνά της η Unger επιχειρεί να εξηγήσει το μοντέλο του Walker και επιχειρεί να το ενισχύσει χρησιμοποιώντας το μοντέλο Tinbergen gravity model. Το μοντέλο αυτό ουσιαστικά εξηγεί ότι οι εξαγωγικές ροές χρημάτων από χώρα σε χώρα εξαρτώνται από το ΑΕΠ τόσο της χώρας εκροής όσο και της χώρας εισροής αλλά και από τη μεταξύ τους απόσταση. Εφαρμόζει λοιπόν την προσέγγιση αυτή στο μοντέλο του Walker, χρησιμοποιώντας για παράδειγμα μία πιο σύγχρονη προσέγγισή του, στην οποία η δυνατότητα και ευκολία να επιτευχθεί η νομιμοποίηση εσόδων βασίζεται σε διάφορους παράγοντες, μεταξύ άλλων, στην εχεμύθεια των τραπεζών, τη στάση της κυβέρνησης απέναντι στη διαφθορά, το έγκλημα κλπ. Παραδέχεται ότι το μοντέλο έχει ανάγκη βελτιστοποιημένης θεμελίωσης, από μικροοικονομική σκοπιά, αλλά σε κάθε περίπτωση υποστηρίζει ότι το αυθεντικό μοντέλο του Tinbergen θεμελιώθηκε στη συνέχεια μικροοικονομικά. Έτσι, η Brigitte Unger παρέχει μία θεωρητική βάση του

μοντέλου του Walker, το εφαρμόζει και στη συνέχεια αποδεικνύει ότι μέσω αυτού μπορούν να εξαχθούν ασφαλείς εκτιμήσεις τόσο για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα όσο και για το οργανωμένο έγκλημα (Unger et al. (2020). Η ίδια εκτιμά ότι το συνολικό ποσό που ξεπλένεται ετησίως μόνο στην Ολλανδία ανέρχεται από 18-25 δις ευρώ ετησίως, ποσό που αντιστοιχεί στο 5% του ολλανδικού ΑΕΠ. Η συγκεκριμένη έρευνα (Unger et al. 2020), παρουσιάζει μία λίστα με 25 συνέπειες που η νομιμοποίηση εσόδων επιφέρει στην πολιτεία, οι οποίες είναι τόσο θετικές όσο και αρνητικές και έχουν βραχυπρόθεσμα αλλά και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Η λίστα αυτή περιλαμβάνει τα αποτελέσματα στα ποσοστά εγκληματικότητας, στην οικονομική ανάπτυξη, τις εισαγωγές και εξαγωγές, στη στατιστική, την τρομοκρατία, τη ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος κλπ. Καταλήγει λοιπόν, αφού ταυτοποιεί όλα τα ανωτέρω αποτελέσματα και μετά από επεξεργασία της συναφούς βιβλιογραφίας, ότι οι περισσότερες έρευνες για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα δεν αποτελούν παρά απλές εικασίες και ότι επιπλέον η μία πηγή αναφέρεται απλώς στις άλλες πηγές, χωρίς να διενεργείται πραγματική εμπειρική έρευνα για το εν λόγω ζήτημα.

Στο ερώτημα περί του ύψους του παράνομου χρήματος σε ετήσια βάση ο Baker (2007) εκτιμά ότι η παράνομη ροή χρήματος ανέρχεται μεταξύ 1 και 1.6 τρις δολαρίων ανά έτος. Η εκτίμηση αυτή υιοθετείται και από την Παγκόσμια Τράπεζα. Ο Baker υπολογίζει ότι περίπου το μισό από το ανωτέρω ποσό προέρχεται από αναπτυσσόμενες οικονομίες. Αυτές οι χώρες, συνήθως έχουν ασθενέστερες νομικές και διοικητικές δομές, μεγαλύτερο αριθμό εγκληματικών οργανώσεων και εμπόρων ναρκωτικών και, συνήθως, οικονομικές και πολιτικές ελίτ που επιθυμούν να αποκομίσουν παράνομα έσοδα με κάθε τρόπο.

Ένας άλλος συγγραφέας, που αντιμετωπίζει μάλλον κριτικά τις υπάρχουσες διαδικασίες εκτίμησης του μεγέθους και της ανάπτυξης του οργανωμένου εγκλήματος και της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι ο Petrus C. Van Duyne. Στη μελέτη του, διερωτάται αναφορικά με την υπάρχουσα γνώση μας σε σχέση με το οργανωμένο έγκλημα και τη νομιμοποίηση εσόδων και υποστηρίζει ότι αυτή μπορεί να βελτιωθεί με έναν απλό τρόπο: δεν υπάρχει προϋπάρχουσα ή αποδεδειγμένη γνώση για το μέγεθος και την ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος ή του ξεπλύματος. Ούτε η FATF (Financial Action Task Force), ούτε η FIU (Financial Intelligence Unit) έχουν επενδύσει για τη μετατροπή των απλών εικασιών σε επιστημονικά δεδομένα αναφορικά με τα συγκεκριμένα εγκληματικά φαινόμενα (Van Duyne (2003). Ο Van Duyne υποστηρίζει ότι κάθε χώρα προσλαμβάνει την έννοια του ξεπλύματος και του οργανωμένου εγκλήματος argues ως ένα παγκόσμιο φαινόμενο αλλά κανείς δεν την έχει αναλογιστεί ως ένα σύστημα διασυνοριακής διαχείρισης πληροφοριών (Van Duyne 2002, Van Duyne et al. 2001). Η εγγενής έλλειψη γνώσης για τη νομιμοποίηση εσόδων συνδέεται με την έλλειψη ενότητας και διαφάνειας μεταξύ των χωρών. Με τον τρόπο αυτό δεν μπορούν να ληφθούν μέτρα αντιμετώπισης του φαινομένου. Ο Van Duyne θεωρεί πως, παρά το γεγονός ότι υπάρχει ελάχιστη εμπειρική γνώση, τουλάχιστον θα έπρεπε να υπάρχει μία συμφωνία σε σχέση με την έννοια και τη σημασία της νομιμοποίησης εσόδων. Όπως πάντως συμβαίνει και με το οργανωμένο έγκλημα, το στοιχείο του συλλογικά ιδωμένου φαινομένου, παραγνωρίζεται. Διερωτάται εν συνεχεία, αν η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα είναι ένα τόσο σαφές φαινόμενο, όσο τείνουν να πιστεύουν οι νομοθέτες, οι δικαστές και οι οικονομολόγοι. Αυτή είναι μία σημαντική ερώτηση, σύμφωνα με το επιχείρημα του Van Duyne καθώς αν το φαινόμενο ορίζεται μόνο ασαφώς, τότε δεν θα είναι δυνατός ο προσδιορισμός της έντασης και της έκτασης της

οικονομικής απειλής που αυτό επιφέρει. Εκτός από την αβεβαιότητα αυτή, σε πολιτικό επίπεδο, υπάρχει μία απειλή για την επίδραση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Ένα άλλο ζήτημα, κατά τον Van Duynes είναι η σημαντική απόκλιση μεταξύ των του τεράστιου ύψους εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες που θεωρείται ότι υπάρχουν και των εσόδων που τελικά ανιχνεύονται και κατάσχονται. Θεωρεί επίσης ότι υπάρχουν δύο εξηγήσεις για την απόκλιση αυτή: αφενός η αυτονόητη εξήγηση, ήτοι η ανεπαρκής εφαρμογή του νόμου διότι οι εγκληματίες είναι πολύ ικανοί στο να συσκοτίζουν τις διωκτικές αρχές, οι οποίες χαρακτηρίζονται από ανεπάρκεια σε χρήμα, προσωπικό και ερευνητικά κονδύλια. Η δεύτερη εξήγηση που δίνεται είναι ότι μεγάλο τμήμα των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες δεν παραμένει σε μία δυτική χώρα «απειλώντας» την οικονομία της, παρά συνεχίζει να μετακινείται ανά τον κόσμο. Τοποθετείται αντίθετα σε τράπεζες, ευνοώντας τα ιδρύματα αυτά. Ο Van Duynes θεωρεί ότι η εναντίωση στο οικονομικό έγκλημα συμπεριλαμβανομένου του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, ή του οργανωμένου εγκλήματος, δεν θα πρέπει να έχει ως αφορμή μόνη την απλή επιθυμία να αποκατασταθεί η δικαιοσύνη. Αντίθετα, θεωρεί ότι ο δράστης δεν θα έπρεπε να λάβει τα χρήματα ή οποιοδήποτε άλλο όφελος από το έγκλημα από την αρχή. Για το λόγο αυτό, ο Van Duynes εκδηλώνει την αμφιβολία του σε σχέση με τους τρόπους εκτίμησης του μεγέθους και της ανάπτυξης του οργανωμένου εγκλήματος και της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα αλλά και σε σχέση με τις μεθόδους που αξιοποιούνται από οργανισμούς όπως η FATF και FIU για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.

Ομοίως, στη μελέτη του ο Dobovsek (2007) αναλύει ότι αυτές οι εγκληματικές οργανώσεις έχουν άμεση επίδραση στον τομέα της οικονομίας, την οποία μπορούν να πιέσουν, προκειμένου αυτές να αποκτήσουν μεγαλύτερη δύναμη. Αντιλαμβάνεται

όμως ότι τα τελευταία χρόνια, οι εγκληματικές οργανώσεις, μέσω των δικτύων τους, επηρεάζουν πλέον και την πολιτική. Με την έρευνά του αποδεικνύει ότι τα εμπλεκόμενα σε εγκληματικές οργανώσεις πρόσωπα εισήγαγαν πρώτα τις εγκληματικές οργανώσεις στην οικονομία, ενώ ήδη επηρεάζουν καταλυτικά την πολιτική. Με την έννοια αυτή, ο Dobovsek παρομοιάζει το οργανωμένο έγκλημα με την πέμπτη μορφή εξουσίας, καθώς επηρεάζει τα κράτη, τις κρατικές πολιτικές και την οικονομία, μέσω των τεράστιων διακινούμενων χρηματικών ποσών, της διαφθοράς, της κοινωνικής δικτύωσης. Για το λόγο αυτό, υποστηρίζει ότι είναι κρίσιμη η παρατήρηση και ανάλυση του τρόπου με τον οποίο εξελίχθηκε το οργανωμένο έγκλημα ανά τα έτη, προκειμένου να ανευρεθούν οι καλύτεροι τρόποι αντιμετώπισής του στο μέλλον.

4 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ

Ως νομιμοποίηση εσόδων νοείται η διαδικασία κατά τη διάρκεια της οποίας οι εγκληματίες επιχειρούν να αποκρύψουν την προέλευση των εγκληματικών τους δραστηριοτήτων. Έτσι, ως ξέπλυμα θεωρούνται όλα τα παρακάτω: α) ως ξέπλυμα θεωρείται η διαδικασία μετατροπής του βρώμικου χρήματος σε καθαρό, β) ως ξέπλυμα θεωρείται ομοίως η απόκρυψη του βρώμικου χρήματος και γ) ξέπλυμα θεωρείται τέλος και η διάκριση του βρώμικου χρήματος (Hopton, 2009, 5.)

Ωστόσο, κατά μία άποψη, το ξέπλυμα χρήματος δεν λαμβάνει χώρα μόνο όταν το χρήμα είναι παράνομο από την αρχή της διαδικασίας. Ας πάρουμε ως παράδειγμα τη φοροαποφυγή. Τα χρήματα είναι νόμιμα και τοποθετούνται σε λογαριασμό του εξωτερικού. Αν ο δικαιούχος του λογαριασμού δεν δηλώσει το εισόδημα αυτό στη φορολογική του δήλωση, το περιεχόμενο του λογαριασμού καθίσταται αποτέλεσμα ξεπλύματος (Hopton, 2009, 6.).

Σε γενικές γραμμές πάντως, το ξέπλυμα αξιοποιείται για να μπορέσει τελικά το βρώμικο χρήμα να αξιοποιηθεί στη νόμιμη οικονομία. Οι εγκληματίες επίσης, επιχειρούν να διαχωρίσουν τους εαυτούς τους από την παράνομη περιουσία προκειμένου αυτή να μην αποτελέσει αντικείμενο κατάσχεσης και δήμευσης (Basel Institute on Governace, 2012).

Υπάρχουν επίσης διαφορετικοί τύποι εγκληματικών συμπεριφορών που αφορούν τη νομιμοποίηση εσόδων. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η νομιμοποίηση αποτελεί τη «δευτερογενή» εγκληματική συμπεριφορά, που περιλαμβάνεται στην ίδια την τέλεση του βασικού εγκλήματος. Υπάρχουν ωστόσο περιπτώσεις όπου ο δράστης της νομιμοποίησης δεν τελεί ο ίδιος το βασικό έγκλημα (Basel Institute on Governace, 2012).

Προκειμένου να επιτευχθεί ουσιαστική αποτύπωση της πραγματικής έκτασης του ξεπλύματος, ως εγκληματολογικού και οικονομικού φαινομένου, πρέπει να καταστεί σαφής ο τρόπος με τον οποίο αυτό επιτυγχάνεται. Στην επιστήμη, μέσω της περιπτωσιολογικής έρευνας, κατέστη εφικτή η ανάπτυξη μοντέλων, στη βάση των οποίων επιχειρείται να υπαχθεί κάθε επιμέρους περίπτωση νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Κάτσιος, 1998).

4.1 Το μοντέλο των κύκλων

Το σύστημα νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες προσομοιάζει, με βάση τη θεωρητική αυτή κατασκευή, με ένα κυκλοφοριακό σύστημα. Έτσι, τα εγκληματικά έσοδα, εισρέουν στη νόμιμη οικονομία ως εξής: τοποθετούνται, διαστρωματώνονται και εν τέλει επανατοποθετούνται στην οικονομία, με τη μορφή επενδύσεων ή μέσω χρηματοδότησης νέων εγκληματικών ενεργειών.

Το μοντέλο του Zünd ή άλλως το κυκλικό μοντέλο, προσομοιάζει την εν λόγω διαδικασία με ένα υδρολογικό σύστημα. Θεωρεί δηλαδή ότι πρόκειται για «ανακύκλωση» του χρήματος, αποκλειστικά όμως προκειμένου να επενδυθούν τα παράνομα χρήματα που νομιμοποιήθηκαν, εκ νέου σε αξιόποινες ενέργειες.

4.2 Το τελεολογικό μοντέλο

Το εν λόγω μοντέλο, το οποίο αναφέρεται ιδίως στη νομιμοποίηση εσόδων που προκύπτουν από το οργανωμένο έγκλημα και τη διακίνηση ναρκωτικών, αναπτύχθηκε από το Jürg-Beat Ackermann και δίνει βάση στο σκοπό της νομιμοποίησης εσόδων. Με βάση το μοντέλο αυτό, καθορίζονται εκ των προτέρων οι σκοποί και οι τρόποι δράσης του προσώπου που διενεργεί τη νομιμοποίηση, οι οποίοι είναι περιορισμένοι σε αριθμό και ο δράστης επιλέγει ανάμεσα από αυτούς.

Το συγκεκριμένο αναλύεται σε τρία στάδια:

Στο πρώτο στάδιο αναλύονται οι σκοποί για τους οποίους ο δράστης προβαίνει στη νομιμοποίηση εσόδων, οι οποίοι είναι οι εξής: η ολοκλήρωση του εγκλήματος, η επένδυση των χρημάτων, η φοροδιαφυγή και η χρηματοδότηση νέων εγκληματικών ενεργειών.

Στο δεύτερο στάδιο αναλύονται οι δυνατότητες του δράστη να επιτύχει τους ανωτέρω σκοπούς, μέσω σύστασης εταιρειών κλπ.

Στο τρίτο στάδιο αναλύονται οι παράγοντες που μπορούν να ενισχύσουν τη συμπεριφορά του δράστη, όπως είναι το χρηματοπιστωτικό σύστημα, η μη παροχή πληροφοριών για ζητήματα που άπτονται του φορολογικού και τραπεζικού απορρήτου κλπ.

Το σύστημα αυτό επιτρέπει τη διερεύνηση του φαινομένου και από οικονομικοπολιτικής άποψης αλλά και σε συνδυασμό με τις συνέπειες του οργανωμένου εγκλήματος τόσο σε οικονομικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο.

4.3 Τα μοντέλα των φάσεων

Τα μοντέλα αυτά προτάθηκαν από τον Paolo Bernasconi. Με βάση τα μοντέλα αυτά, η νομιμοποίηση εσόδων διακρίνεται σε πρωτογενή και δευτερογενή. Στη συνέχεια γίνεται διάκριση του τόπου όπου τελέστηκε το βασικό έγκλημα και του τόπου όπου πραγματοποιείται το ξέπλυμα. Παρατηρείται δε ότι το τελευταίο λαμβάνει χώρα συνήθως στους λεγόμενους φορολογικούς παραδείσους (Κάτσιος, 1998).

Το μοντέλο αποτελείται από περισσότερες φάσεις:

Κατά την πρώτη φάση, πραγματοποιείται νομιμοποίηση των εσόδων που προκύπτουν **άμεσα** από την εγκληματική δραστηριότητα. Η φάση αυτή αφορά κυρίως τα μετρητά και συνίσταται στην προσπάθεια του δράστη να αποφύγει, τουλάχιστον την στο κοντινό μέλλον, αντίγνωση των περιουσιακών στοιχείων που αποκόμισε από τις διωκτικές αρχές.

Κατά τη δεύτερη φάση, πραγματοποιείται νομιμοποίηση των εσόδων που προέρχονται αποκλειστικά από εγκληματική δραστηριότητα. Η φάση αυτή αφορά κυρίως τέλεση ενεργειών με μακροπρόθεσμη στοχοθεσία, ώστε να απαλειφθεί κάθε στοιχείο παρανομίας και να προσδοθεί μόνιμη νομιμοφάνεια στα έσοδα.

Παραμεφρές είναι εξάλλου το αμερικανικό μοντέλο των τριών φάσεων (Τσιρίδης, 2009):

Στην πρώτη φάση, σύμφωνα με το σύστημα αυτό, πραγματοποιείται τοποθέτηση των παράνομων εσόδων από τον εγκληματία (placement), με τη μορφή της κατάθεσης σε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, της επένδυσης ή με παρεμφερή τρόπο. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα μπορεί εδώ να αξιοποιηθεί απευθείας, συνήθως όταν το προς νομιμοποίηση ποσό δεν είναι ιδιαίτερα υψηλό ώστε να κινηθούν υποψίες ή έμμεσα, κυρίως μέσω του παρατραπεζικού τομέα (καζίνο, ανταλλακτήρια συναλλάγματος κλπ.). Στο ίδιο πλαίσιο, μπορεί να γίνει χρήση υπεράκτιων εταιρειών και αξιοποίηση χωρών με ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς και ισχυρές ρυθμίσεις φορολογικού και τραπεζικού απορρήτου.

Η δεύτερη φάση χαρακτηρίζεται από τη στρωματοποίηση (layering). Σκοπό της φάσης αυτής αποτελεί η αποτροπή ανίχνευσης του παράνομου κεφαλαίου από τις διωκτικές αρχές. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού πραγματοποιούνται συναλλαγές και χρηματικές μετακινήσεις (π.χ. άνοιγμα περισσότερων λογαριασμών, σύσταση περισσότερων θυγατρικών εταιρειών που στην πραγματικότητα ανήκουν στο ίδιο πρόσωπο, διαμοιρασμός του κεφαλαίου κλπ.). Η εταιρική και φορολογική νομοθεσία διάφορων χωρών διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό αυτή τη διαδικασία.

Η τρίτη φάση χαρακτηρίζεται από την ολοκλήρωση (integration). Στη φάση αυτή, ο δράστης, ο οποίος έχει ήδη κατορθώσει να αποκρύψει την προέλευση των εισοδημάτων του, τα επαναφέρει στη νόμιμη οικονομία, προκειμένου να μπορεί να τα χρησιμοποιήσει ακώλυτα. Η επαναφορά γίνεται με τοποθέτηση των περιουσιακών στοιχείων σε τομείς και κλάδους νόμιμης οικονομικής και επενδυτικής δραστηριότητας (επιχειρήσεις, αγορά αντικειμένων ή τιμαλφών, αγορά ακινήτων κλπ.). Κρίσιμος είναι και εδώ ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

5 ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

5.1 Διεθνής νομοθεσία

Η ποινικοποίηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα έχει «διεθνή προέλευση με ταυτότητα αντεγκληματικής πολιτικής» (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2006).

Η συγκεκριμένη συμπεριφορά, τυποποιήθηκε πρώτη φορά ως έγκλημα στις ΗΠΑ το 1986, με την ψήφιση του Money Laundering Control Act, μέσω του οποίου ποινικοποιήθηκαν οι εξής συμπεριφορές: η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και η χρηματική συναλλαγή που υπερβαίνει το ποσό των \$10.000, αν αυτά προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα. Στη συνέχεια, το 1992, ψηφίστηκε ο νόμος Anti-Money Laundering Act 1992, στον οποίον προβλέφθηκαν επιπλέον συμπεριφορές ξεπλύματος.

Η τυποποίηση των συμπεριφορών αυτών σε διεθνές επίπεδο, θεωρήθηκε εξαιρετικά σημαντική καθώς προκρίθηκε η καταπολέμηση και διαλεύκανση και των «βασικών» αδικημάτων αλλά και επειδή επιτεύχθηκε πιο άμεση και έντονη εποπτεία στο σύνολο των παγκόσμιων συναλλαγών και χρηματικών ροών.

Παράλληλα, το 1988 υπογράφηκε η Σύμβαση της Βιέννης για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, ώστε να αντιμετωπιστεί πιο αποτελεσματικά αυτό το εγκληματικό φαινόμενο. Η Ελλάδα κύρωσε τη σύμβαση με το Ν. 1990/1991. Στη σύμβαση, δόθηκε η νομική έννοια της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ενώ παρατέθηκαν οι επιμέρους συμπεριφορές που, εφόσον καταφαθούν, συνιστούν ξέπλυμα.

Χρονικά, ακολούθησε η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 για το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος. Αποσκοπούσε στην καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας, στην απομάκρυνση των εγκληματικών προσόδων από το δρόστη (μέσω της δήμευσης των εσόδων) και στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την αντιμετώπιση του διεθνούς αυτού φαινομένου (Καμπέρου-Ντάλτα, 2009).

Σε αντίθεση με την Σύμβαση του ΟΗΕ του 1988, στη Σύμβαση αυτή, ως βασικό έγκλημα δεν θεωρείται μόνο αυτό της εμπορίας ναρκωτικών ουσιών, αλλά κάθε έγκλημα.

Στη Σύμβαση περιγράφεται τόσο το «γνήσιο ξέπλυμα», η απόκρυψη δηλαδή των παράνομων κερδών και η περαιτέρω μετατροπή τους, όσο και το «μη γνήσιο ξέπλυμα», η κατοχή δηλαδή και διάθεση των κερδών από το έγκλημα. Η Σύμβαση κυρώθηκε στην Ελλάδα με το Ν. 2655/1988.

Το 2000 ψηφίστηκε η Σύμβαση του Παλέρμο, μέσω της οποίας τα κράτη υποχρεώθηκαν να τυποποιήσουν μηχανισμούς για τη δήμευση των προϊόντων νομιμοποίησης. Η σύμβαση κυρώθηκε στην Ελλάδα με το Ν. 3875/2010.

Το 2001, ψηφίστηκε η υπ' αριθ. 2001/97/ΕΚ Οδηγία, για τα υπόχρεα να διενεργούν έλεγχο ύποπτων συμπεριφορών πρόσωπα. Η Οδηγία ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη με το Ν. 3424/2005.

Μετά ψηφίστηκε η υπ' αριθ. 2001/500 Απόφαση-Πλαίσιο για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος. Μέσω αυτής, έγινε υποχρεωτική στο πλαίσιο της ΕΕ η ποινικοποίηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος όταν αυτό προέρχεται από σοβαρό βασικό έγκλημα.

Στη συνέχεια ψηφίστηκε το 2003, της σύμβασης του ΟΗΕ για τη διαφθορά, όπου περιλαμβάνονταν και ρυθμίσεις για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος.

Ακολούθησε η Απόφαση-Πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ για τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος κι έπειτα η Οδηγία 2005/60/ΕΚ σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας για την πρόληψη σε σχέση με ενδεχόμενες πράξεις νομιμοποίησης εσόδων. Θεσπίστηκαν δηλαδή κανόνες και υποχρεώσεις για τα τραπεζικά ιδρύματα σε σχέση με την αναφορά και παρακολούθηση ύποπτων συναλλαγών.

Δέκα χρόνια αργότερα, ψηφίστηκε η Οδηγία 2015/849/ΕΕ σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής.

Στη συνέχεια ψηφίστηκε η Σύμβαση για το ξέπλυμα και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας του Συμβουλίου της Ευρώπης το 2005, γνωστή ως Σύμβαση της Βαρσοβίας. Στην Ελλάδα κυρώθηκαν και οι δύο με το Ν. 4478/2017.

Την ίδια ως άνω περίοδο δημοσιεύονταν οι συστάσεις της FATF, σε σχέση με την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών έχει επίσης εκδώσει πλήθος κατευθυντήριων γραμμών, προκειμένου να αποτραπεί η χρήση του χρηματοπιστωτικού τομέα για τη διενέργεια πράξεων νομιμοποίησης εσόδων.

Τέλος, μόλις φέτος, η FATF ενέκρινε τροποποιήσεις στη Σύσταση 24 και στο ερμηνευτικό της σημείωμα, οι οποίες απαιτούν από τις χώρες να αποτρέψουν την κατάχρηση νομικών προσώπων για ξέπλυμα χρήματος ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και να διασφαλίσουν ότι υπάρχουν επαρκείς, ακριβείς και ενημερωμένες πληροφορίες για ιδιοκτησία και τον έλεγχο των νομικών προσώπων.

Αυτές οι τροποποιήσεις ενισχύουν τα διεθνή πρότυπα για την πραγματική ιδιοκτησία νομικών προσώπων, για να εξασφαλίσουν μεγαλύτερη διαφάνεια σχετικά με την τελική ιδιοκτησία και έλεγχο των νομικών προσώπων και να μετριάσουν τους κινδύνους της κατάχρησής τους. Αυτό θα ενισχύσει σημαντικά τις απαιτήσεις για τη διαφάνεια των δικαιούχων σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ θα διατηρήσει έναν βαθμό ευελιξίας για τις επιμέρους χώρες να προχωρήσουν περαιτέρω στη βελτίωση των επιμέρους καθεστώτων.

Αυτές οι αλλαγές ανταποκρίνονται στη σημαντική κατάχρηση νομικών προσώπων για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, καθώς και για χρηματοδότηση της διάδοσης των εγκλημάτων σε διάφορες δικαιοδοσίες. Οι αμοιβαίες αξιολογήσεις της FATF δείχνουν γενικά ανεπαρκές επίπεδο αποτελεσματικότητας για την καταπολέμηση της κατάχρησης νομικών προσώπων για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας παγκοσμίως και ότι οι χώρες πρέπει να κάνουν περισσότερα για να εφαρμόσουν τα τρέχοντα πρότυπα της FATF άμεσα, πλήρως και αποτελεσματικά. Τόσο οι εξελισσόμενοι κίνδυνοι νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες όσο και οι ευρέως δημοσιοποιημένες αποτυχίες πρόληψης κατάχρησης νομικών προσώπων κατέδειξαν ότι τα ισχύοντα πρότυπα έπρεπε να επικαιροποιηθούν.

Οι τροποποιήσεις απαιτούν ρητά μια πολυεπίπεδη προσέγγιση, δηλαδή τη χρήση συνδυασμού διαφορετικών μηχανισμών, για τη συλλογή πληροφοριών ώστε να

διασφαλίζεται ότι είναι έγκαιρα διαθέσιμες στις αρμόδιες αρχές. Οι χώρες θα πρέπει να απαιτούν από τις εταιρείες να λαμβάνουν και να διατηρούν επαρκείς, ακριβείς και ενημερωμένες πληροφορίες σχετικά με τη δική τους πραγματική ιδιοκτησία και να διαθέτουν τις πληροφορίες αυτές στις αρμόδιες αρχές εγκαίρως. Οι χώρες θα πρέπει επίσης να απαιτούν να τηρούνται οι πληροφορίες πραγματικής ιδιοκτησίας από μια δημόσια αρχή ή φορέα που λειτουργεί ως μητρώο πραγματικών δικαιούχων ή μπορούν να χρησιμοποιούν εναλλακτικό μηχανισμό εάν ένας τέτοιος μηχανισμός παρέχει επίσης αποτελεσματική πρόσβαση σε επαρκείς, ακριβείς και ενημερωμένες πληροφορίες πραγματικής ιδιοκτησίας. Επιπλέον, οι χώρες θα πρέπει να εφαρμόζουν τυχόν πρόσθετα συμπληρωματικά μέτρα που είναι απαραίτητα για να διασφαλίσουν τον προσδιορισμό της πραγματικής ιδιοκτησίας μιας εταιρείας. Αυτά τα πρόσθετα μέτρα περιλαμβάνουν την κατοχή πληροφοριών δικαιούχου ιδιοκτησίας που λαμβάνονται από ρυθμιζόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και επαγγελματίες ή που κατέχονται από ρυθμιστικές αρχές ή σε χρηματιστήρια.

Αυτά τα ισχυρότερα πρότυπα είναι ένα σημαντικό πρώτο βήμα, αλλά η αντιμετώπιση της κατάχρησης των νομικών προσώπων θα χρειαστεί εποικοδομητική και διαρκή προσπάθεια από όλες τις χώρες για την αποτελεσματική εφαρμογή των νέων προτύπων και την αντιμετώπιση των κινδύνων.

5.2 Εθνική νομοθεσία

Με το Ν. 2145/1993 θεσπίστηκε το άρθρο 394Α με τίτλο «νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα».

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, *«Με Κάθειρξη μέχρι δέκα (10) ετών τιμωρείται όποιος από κερδοσκοπία ή με σκοπό να συγκαλύψει την αληθή προέλευση ή να παράσχει συνδρομή σε πρόσωπο που ανέρχεται στα κατωτέρω εγκλήματα, προκειμένου αυτό να αποφύγει τη*

δίωξη, την εκτέλεση επιβληθείσας ποινής ή μέτρου ασφαλείας ή δημεύσεως, αγοράζει, αποκρύπτει, λαμβάνει ως εμπράγματα ασφάλεια, δέχεται στην κατοχή του, καθίσταται οπωσδήποτε δικαιούχος, μετατρέπει ή μεταβιβάζει οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο, που προέρχεται από έγκλημα Αρπαγής (άρθρο 322) Ληστείας (άρθρο 380) Εκβίασης σε βαθμό κακουργήματος (άρθρο 385, παρ. 1α), Κλοπής κατά το άρθρο 374, περιπτώσεις α`-στ`, παραγωγής, εμπορίας ή διακίνησης ναρκωτικών κατασκευής, εμπορίας ή διακίνησης όπλων, εκρηκτικών ή εμπρηστικών υλών ή μέσων χημικού ή βιολογικού πολέμου, ή από έγκλημα που αφορά αφαίρεση και μεταμόσχευση ανθρωπίνων ιστών και οργάνων ή από συμμετοχή σε τέτοια εγκλήματα, ή μεσολαβεί στην διενέργεια τέτοιων πράξεων. Αν ο δράστης ενεργεί τέτοιες πράξεις κατ` επάγγελμα ή κατά συνήθεια ή αν το περιουσιακό στοιχείο είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, επιβάλλεται κάθειρξη. Επίσης επιβάλλεται υποχρεωτικά δήμευση των παραπάνω περιουσιακών στοιχείων, ως και των πάσης φύσεως αντικειμένων, χρησιμεύσουν για την τέλεση του εγκλήματος πλην εκείνων των οποίων διατάσσεται η επιστροφή στον ιδιοκτήμονα».

Στη συνέχεια, ψηφίστηκε ο Ν. 2331/1995, με τίτλο «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις». Ακολούθησε ο Ν. 3424/2005, που ενίσχυσε το ποινικό πλαίσιο για την αποτροπή πράξεων νομιμοποίησης εσόδων.

Αργότερα, ψηφίστηκε ο Ν.3691/2008 με τίτλο «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις».

Μετά από μία δεκαετία εφαρμογής, ο Ν. 3691/2008 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από το Ν. 4557/2018, ο οποίος ισχύει μέχρι σήμερα.

Τέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 47 παρ. 1 περ. α' και β' του Ν. 4557/2018, "1. Η "Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης", η οποία έχει συσταθεί με το άρθρο 7 του ν. 3691/2008 μετονομάζεται σε "Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες". Σκοπός της Αρχής είναι: α) η λήψη και εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων για την πρόληψη, τον εντοπισμό και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, β) ο προσδιορισμός των σχετιζόμενων με την τρομοκρατία προσώπων και η επιβολή χρηματοοικονομικών κυρώσεων σε βάρος τους...". Περαιτέρω, κατά τις διατάξεις του άρθρου 48 παρ. 1 του Ν. 4557/2018, "Η Αρχή απαρτίζεται από τρεις (3) αυτοτελείς Μονάδες, με διακριτές αρμοδιότητες, προσωπικό και υποδομές, με κοινό Πρόεδρο. Οι Μονάδες συνεδριάζουν νόμιμα, εφόσον μετέχουν στη συνεδρίαση ο Πρόεδρος ή ο αναπληρωτής του και τα μισά τουλάχιστον από τα μέλη τους ή τους αναπληρωτές τους και αποφασίζουν με την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου". Εξάλλου, κατά τις διατάξεις του άρθρου 48 παρ. 3 περ. α', β', γ' και δ' του ίδιου Νόμου, "α) Η Β' Μονάδα συγκροτείται από τον Πρόεδρο και δύο (2) μέλη...β) Η Μονάδα πλαισιώνεται και υποστηρίζεται αυτοτελώς από διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό, καθώς και από προσωπικό με ειδικές γνώσεις και εμπειρία στην αντιμετώπιση υποθέσεων τρομοκρατίας...γ) Το προσωπικό της Μονάδας συγκεντρώνει και αξιολογεί τις πληροφορίες που διαβιβάζονται στην Αρχή από τις αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές ή περιέρχονται σε αυτήν με οποιονδήποτε άλλον τρόπο και αφορούν την τέλεση πράξης από αυτές που περιγράφονται στο άρθρο 187Α ΠΚ. Ομοίως, διερευνά και αξιολογεί κάθε τέτοια πληροφορία που διαβιβάζεται στην Αρχή

από φορείς της αλλοδαπής, με τους οποίους και συνεργάζεται για την παροχή κάθε δυνατής συνδρομής. δ) Ο Πρόεδρος και τα μέλη της Μονάδας είναι αρμόδιοι για τις ενέργειες που προβλέπονται στο άρθρο 43 σχετικά με την εφαρμογή του μέτρου της δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων.... Η Μονάδα είναι επίσης αρμόδια για τον προσδιορισμό των προσώπων που σχετίζονται με την τρομοκρατία και τη δέσμευση των περιουσιακών τους στοιχείων, σύμφωνα με ορίζονται στο άρθρο 47". Περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 50 του Ν. 4557/2018, "1. Η Αρχή δια της αρμόδιας Μονάδας της παραγράφου 3 του άρθρου 48 προσδιορίζει τα πρόσωπα που σχετίζονται με την τρομοκρατία, βασιζόμενη σε ακριβείς πληροφορίες ή στοιχεία που υποβάλλονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών ή τις εισαγγελικές, δικαστικές ή άλλες διωκτικές αρχές. Οι πληροφορίες και τα στοιχεία αυτά αφορούν συγκεκριμένα πρόσωπα που διαμένουν ή εδρεύουν ή κατέχουν περιουσία, σύμφωνα με την έννοια της παραγράφου 6 του άρθρου 187Α ΠΚ στην ημεδαπή και τα οποία έχουν διαπράξει ή διαπράττουν ή αποπειρώνται να διαπράξουν ή συμμετέχουν ή με οποιονδήποτε τρόπο διευκολύνουν την τέλεση τρομοκρατικών πράξεων, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 187Α ΠΚ. Ειδικότερα, στην Αρχή υποβάλλονται τα εξής: α) Τα αποδεικτικά στοιχεία ή οι πληροφορίες οποιουδήποτε είδους που έχουν προκύψει από τη διενέργεια ελέγχων σε βάρος νομικών προσώπων ή οντοτήτων που ανήκουν ή ελέγχονται από τρομοκράτες ή τρομοκρατικές οργανώσεις ή σε βάρος προσώπων που είτε βοηθούν ή παρέχουν οικονομική, υλική, τεχνολογική ή οποιαδήποτε άλλη υποστήριξη με σκοπό την υποβοήθηση τρομοκρατικών ενεργειών, είτε συνδέονται με οποιονδήποτε τρόπο με τρομοκράτες ή τρομοκρατικές οργανώσεις, β) οι ασκηθείσες ποινικές διώξεις για τρομοκρατικές πράξεις ή χρηματοδότηση τρομοκρατών ή τρομοκρατικών οργανώσεων, γ) οι καταδικαστικές αποφάσεις για την τέλεση τρομοκρατικών πράξεων, δ) οι καταδικαστικές αποφάσεις για τη

χρηματοδότηση μεμονωμένων τρομοκρατών ή τρομοκρατικών οργανώσεων. Η Αρχή συντάσσει και τηρεί κατάλογο που περιλαμβάνει τα ονόματα των προσδιοριζόμενων ως σχετιζόμενων με την τρομοκρατία προσώπων, καταχωρίζοντας σε αυτόν επαρκή συμπληρωματικά στοιχεία που επιτρέπουν την αποτελεσματική διαπίστωση της ταυτότητάς τους, διευκολύνοντας έτσι την αποφυγή λήψης μέτρων κατά εκείνων που φέρουν το αυτό ή παρόμοιο όνομα, επωνυμία ή διακριτικό τίτλο. 2. Η Αρχή ενημερώνει χωρίς καθυστέρηση όλα τα υπόχρεα πρόσωπα του άρθρου 5 και ζητεί επισταμένη έρευνα για τον εντοπισμό περιουσιακών στοιχείων πάσης φύσεως των αναφερόμενων προσώπων. Τα υπόχρεα πρόσωπα οφείλουν να παράσχουν αμελλητί τα αιτούμενα στοιχεία. Σε διαφορετική περίπτωση, υπόκεινται στις κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 46. 3. Με την επιφύλαξη τυχόν ενεργειών των αρμόδιων εισαγγελικών αρχών, η Αρχή με απόφασή της διατάσσει τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων των προσώπων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο, καθώς και των περιουσιακών στοιχείων που ελέγχουν μέσω παρένθετων προσώπων ή κατέχουν μαζί με άλλους, την απαγόρευση κίνησης λογαριασμών και ανοίγματος τραπεζικών θυρίδων, την απαγόρευση παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στα ανωτέρω πρόσωπα, σύμφωνα με την έννοια του στοιχείου 3 του άρθρου 1 του Κανονισμού (ΕΚ) 2580/2001 του Συμβουλίου (ΕΕL 344/28.12.2001), καθώς και τη λήψη κάθε άλλου αναγκαίου μέτρου αν συντρέχουν προς τούτο σοβαροί δικαιολογητικοί λόγοι. Η δέσμευση εκτείνεται και στις προσόδους των ανωτέρω περιουσιακών στοιχείων. Ως δέσμευση, σύμφωνα με την έννοια του παρόντος νοείται η απαγόρευση οποιασδήποτε κίνησης, μεταβίβασης, μεταβολής, χρήσης ή διαπραγμάτευσης περιουσιακών στοιχείων η οποία θα καθιστούσε δυνατή τη χρησιμοποίησή τους, περιλαμβανομένης και της διαχείρισης χαρτοφυλακίων. 4. Η Αρχή διαβιβάζει σε αρμόδιες αλλοδαπές αρχές πληροφορίες και στοιχεία, σύμφωνα με την έννοια της παραγράφου 1 σε βάρος των προσδιοριζόμενων

ως σχετιζόμενων με την τρομοκρατία προσώπων που διαμένουν ή εδρεύουν ή κατέχουν περιουσία, σύμφωνα με την έννοια της παραγράφου 6 του άρθρου 187Α ΠΚ, στην εδαφική τους επικράτεια και υποβάλλει αιτήματα, για να περιληφθούν τα ονόματα αυτών των προσώπων στους αντίστοιχους καταλόγους που τηρούνται στις χώρες αυτές και να δεσμευθούν τα υπάρχοντα περιουσιακά τους στοιχεία. Ομοίως, η Αρχή εξετάζει αιτήματα που υποβάλλονται από αρμόδιες αλλοδαπές αρχές, ελέγχοντας αν συντρέχουν σοβαροί δικαιολογητικοί λόγοι για να διατάξει με απόφασή της τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων των προσώπων που αναφέρονται σε αυτά. Αν κρίνεται αναγκαίο μπορεί να ζητηθούν από τις αρμόδιες αλλοδαπές αρχές επιπρόσθετα στοιχεία. 5. Οι πληροφορίες που παρέχονται στην Αρχή ή ανταλλάσσονται με αυτήν χρησιμοποιούνται αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς επιβολής των οικονομικών κυρώσεων. Η Αρχή εκδίδει οδηγίες για τον εντοπισμό και τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων των προσώπων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο. 6. Η Αρχή προβαίνει στην εξέταση των στοιχείων και πληροφοριών που της υποβάλλονται, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην παράγραφο 1 ή των αιτημάτων της παραγράφου 4 και αποφασίζει χωρίς καθυστέρηση για την ένταξη των προσώπων στον κατάλογο ή τη δέσμευση της περιουσίας τους. 7. Η επίδοση της απόφασης της Αρχής στα θιγόμενα πρόσωπα γίνεται, σύμφωνα με τη διάταξη του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 155 του ΚΠΔ αμέσως μετά την ένταξη των ονομάτων τους στον κατάλογο ή τη δέσμευση των περιουσιακών τους στοιχείων. 8. Η Αρχή μπορεί να ανακαλέσει την απόφασή της για την ένταξη του ονόματος στο σχετικό κατάλογο ή τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων οποιουδήποτε προσώπου, είτε αυτεπαγγέλτως είτε ύστερα από σχετική αίτηση του προσδιοριζόμενου στην απόφαση πραγματικού δικαιούχου ή οποιουδήποτε τρίτου έχει έννομο συμφέρον, επί της οποίας αποφαινεται μέσα σε δέκα (10) ημέρες, αν πειστεί ότι δεν συντρέχουν οι λόγοι που επέβαλαν τη λήψη της σχετικής

απόφασης. 9. Τα πρόσωπα των οποίων η ανωτέρω αίτηση δεν έγινε δεκτή μπορούν μέσα σε διάστημα τριάντα (30) ημερών από την επίδοση της απορριπτικής απόφασης της Αρχής να προσφύγουν ενώπιον του ποινικού τμήματος του Αρείου Πάγου, που συνεδριάζει με τριμελή σύνθεση ως συμβούλιο. 10. Το συμβούλιο του Αρείου Πάγου αποφαινεται για την προσφυγή που ασκείται, σύμφωνα με την παράγραφο 9 μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την κατάθεσή της, ύστερα από έγγραφη πρόταση του οικείου εισαγγελέα που υποβάλλεται στο συμβούλιο μέσα σε δέκα (10) ημέρες από την κατάθεση της προσφυγής. Ο αιτών έχει δικαίωμα αυτοπρόσωπης εμφάνισης ενώπιον του συμβουλίου μαζί με τους συνηγόρους του για να ακουστεί και να δώσει κάθε διευκρίνιση, καλείται δε για το σκοπό αυτό πριν από τουλάχιστον είκοσι τέσσερις (24) ώρες. 11. Η Αρχή μπορεί, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου προσώπου, να αποφασίσει μέσα σε δέκα (10) ημέρες την αποδέσμευση συγκεκριμένων ποσών, αναγκαίων για την κάλυψη των γενικότερων δαπανών διαβίωσης, συντήρησης ή λειτουργίας του, των εξόδων για τη νομική του υποστήριξη και των βασικών εξόδων για τη διατήρηση των δεσμευμένων περιουσιακών του στοιχείων. Κατά της απορριπτικής απόφασης επιτρέπεται η άσκηση προσφυγής ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων. Η προσφυγή εκδικάζεται κατ' απόλυτη προτεραιότητα. Η εκδιδόμενη επί της προσφυγής απόφαση υπόκειται στα ένδικα μέσα που προβλέπονται από τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, η εκδίκαση των οποίων προσδιορίζεται επίσης κατ' απόλυτη προτεραιότητα. 12. Τα ονόματα των προσώπων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο είναι δυνατόν να επανεξετάζονται και αυτεπαγγέλτως, για να διασφαλίζεται ότι η διατήρησή τους στον κατάλογο είναι δικαιολογημένη. 13. Η Αρχή ενημερώνει τις αρμόδιες Επιτροπές των Ηνωμένων Εθνών και τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συνεργάζεται, με τον όρο της τήρησης της αρχής της αμοιβαιότητας, με τις αλλοδαπές αρχές που αιτούνται τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων για τις

έρευνες και διαδικασίες τις οποίες διεξάγουν. 14. Οι συνεδριάσεις της Αρχής είναι μυστικές και πραγματοποιούνται σε ειδικό χώρο ασφαλείας. 15. Κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας, οι δικαστικές αρχές συνεργάζονται στενά με την Αρχή για να διασφαλιστεί η προστασία του διαβαθμισμένου υλικού". Εξάλλου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 42 παρ. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 και 10 του Ν. 4557/2018, "1. Όταν διεξάγεται τακτική ανάκριση για τα αδικήματα του άρθρου 2, ο ανακριτής μπορεί, με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα, να διατάξει τη δέσμευση κάθε είδους λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, καθώς και του περιεχομένου των θυρίδων θησαυροφυλακίου του κατηγορουμένου, έστω και κοινών οποιουδήποτε είδους με άλλο πρόσωπο, εφόσον υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι τα περιουσιακά αυτά στοιχεία προέρχονται άμεσα ή έμμεσα από την τέλεση των αδικημάτων του άρθρου 2. Το ίδιο ισχύει και όταν διεξάγεται ανάκριση για βασικό αδίκημα και υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι τα περιουσιακά αυτά στοιχεία προέρχονται άμεσα ή έμμεσα από την τέλεση του ανωτέρω αδικήματος ή υπόκεινται σε δήμευση, σύμφωνα με το άρθρο 40. Η δέσμευση μπορεί να αφορά και σε περιουσιακά στοιχεία τρίτου φυσικού ή νομικού προσώπου όταν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις της δήμευσης αυτών κατά την παρ. 1 του άρθρου 40. Σε περίπτωση διεξαγωγής προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης, με την επιφύλαξη της παρ. 2 του άρθρου 36 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ, ν. 4620/2019, Α' 96) για την επιβολή του μέτρου αυτού από τους εισαγγελείς οικονομικού εγκλήματος, η δέσμευση των παραπάνω περιουσιακών στοιχείων μπορεί να διαταχθεί από το δικαστικό συμβούλιο, εφόσον συντρέχουν βάσιμες υπόνοιες ότι αυτά προέρχονται άμεσα ή έμμεσα από την τέλεση βασικού αδικήματος ή αδικήματος νομιμοποίησης ή υπόκεινται σε δήμευση, σύμφωνα με το άρθρο 40. Η διάταξη του ανακριτή ή το βούλευμα του συμβουλίου

επέχει θέση έκθεσης κατάσχεσης, εκδίδεται χωρίς προηγούμενη κλήση του κατηγορουμένου ή του τρίτου, δεν είναι απαραίτητο να αναφέρει συγκεκριμένο λογαριασμό, τίτλο, χρηματοπιστωτικό προϊόν ή θυρίδα, γνωστοποιείται με κάθε μέσο, με προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν την έγγραφη απόδειξη και επιτρέπουν τη διαπίστωση της γνησιότητάς τους, στο πιστωτικό ίδρυμα ή τον χρηματοπιστωτικό οργανισμό και επιδίδεται σε εκείνον κατά του οποίου στρέφεται η δέσμευση εντός είκοσι (20) ημερών από την έκδοσή του. Σε περίπτωση κοινών λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων επιδίδεται και στον τρίτο συνδικαιούχο, σε περίπτωση δε θυρίδων και στον πληρεξούσιο του μισθωτή. Η επιβολή της δέσμευσης δεν κωλύει το άνοιγμα νέων τραπεζικών λογαριασμών για την εξυπηρέτηση αποκλειστικά βιοτικών και επαγγελματικών αναγκών εκείνου κατά του οποίου στρέφεται η δέσμευση. Στην περίπτωση του προηγούμενου εδαφίου λαμβάνονται υποχρεωτικά μέτρα αυξημένης δέουσας επιμέλειας και ενημερώνεται ο αρμόδιος εισαγγελέας ή ο ανακριτής για τις διενεργούμενες συναλλαγές. Στην περίπτωση αυτή δεν ισχύει το τραπεζικό απόρρητο. 3. Αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παρ. 1, ο ανακριτής ή το δικαστικό συμβούλιο μπορεί να διατάξει την απαγόρευση εκποίησης ορισμένου ακινήτου ή άλλου περιουσιακού στοιχείου του κατηγορουμένου. Η διάταξη του ανακριτή ή το βούλευμα επέχει θέση έκθεσης κατάσχεσης, εκδίδεται χωρίς προηγούμενη κλήση του κατηγορουμένου και γνωστοποιείται με κάθε μέσο, με προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν την έγγραφη απόδειξη και επιτρέπουν τη διαπίστωση της γνησιότητάς τους, κατά περίπτωση στον αρμόδιο υποθηκοφύλακα ή προϊστάμενο κτηματολογικού γραφείου ή νηολογίου ή άλλης αρμόδιας υπηρεσίας προς καταχώριση της σχετικής εγγραφής, οι οποίοι υποχρεούνται να προβούν την ίδια ημέρα σε σχετική σημείωση στα οικεία βιβλία και να αρχειοθετήσουν το έγγραφο που τους έχει κοινοποιηθεί. Η διάταξη του ανακριτή ή το βούλευμα επιδίδεται στον κατηγορούμενο

εντός είκοσι (20) ημερών από την έκδοσή του, καθώς και στον τρίτο συγκύριο του περιουσιακού στοιχείου ή στον δικαιούχο άλλου δικαιώματος εγγεγραμμένου στα βιβλία των ανωτέρω υπηρεσιών. Κάθε δικαιοπραξία, υποθήκη, κατάσχεση ή άλλη πράξη που εγγράφεται στα βιβλία των ανωτέρω αρμόδιων υπηρεσιών μετά από την εγγραφή της ανωτέρω σημείωσης είναι άκυρη έναντι του Δημοσίου.

6 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

6.1 Νομιμοποίηση εσόδων μέσω χρήσης του διεθνούς εμπορίου

Η συγκεκριμένη μέθοδος συνιστά τον πιο συνηθισμένο τρόπο επίτευξης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Cassara, 2016). Συνολικά, υπολογίζεται ότι το 14-24% του συνολικού εμπορίου αφορά έσοδα από εγκληματική δραστηριότητα (FAFT, 2017).

Οι μέθοδοι μέσω των οποίων το διεθνές εμπόριο αξιοποιείται για την πραγματοποίηση ξεπλύματος, αναλύονται ως εξής:

Βασική μέθοδο αποτελεί η τακτική της υπερτιμολόγησης ή υποτιμολόγησης προϊόντων στο πλαίσιο πραγματοποίησης εμπορικών δραστηριοτήτων έτσι ώστε να φαίνεται ότι ο δράστης κατέβαλε χαμηλότερο ή υψηλότερο ποσό για ένα εμπόρευμα, νομιμοποιώντας με τον τρόπο αυτό παράνομα έσοδά του.

Ομοίως επιτυχή μέθοδο αποτελεί η πολλαπλή τιμολόγηση αγαθών και υπηρεσιών, ώστε και πάλι να προσδίδεται νομιμοφάνεια σε χρήματα που στην πραγματικότητα δεν αξιοποιήθηκαν για την αγορά οποιουδήποτε εμπορεύματος. Αντίστοιχα αποτελέσματα επιφέρει και η διενέργεια εικονικών συναλλαγών χωρίς την αντιπαροχή εμπορευμάτων ή υπηρεσιών. Η αξιοποίηση του διεθνούς εμπορίου για την επίτευξη της νομιμοποίησης

εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα είναι ιδιαίτερα δημοφιλής, λόγω της δυσχέρειας των διωκτικών αρχών να εντοπίσουν τις ύποπτες συναλλαγές (FATF , 2006).

6.2 Νομιμοποίηση εσόδων μέσω υπεράκτιων (offshore) εταιρειών

Η ραγδαία αύξηση του αριθμού των διεθνών χρηματοοικονομικών συναλλαγών σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου αποτελούν τους κυριότερους λόγους οι οποίοι οδήγησαν στη δημιουργία υπεράκτιων εταιρειών (Δουβής, Offshore δραστηριότητες). Υπολογίζεται σήμερα ότι περίπου το ½ των διεθνών συναλλαγών συνδέεται με κάποιο τρόπο με εταιρείες που εδρεύουν σε υπεράκτιες δικαιοδοσίες. Ο δημοφιλής χαρακτήρας των Διεθνών Εξωχώριων Χρηματοοικονομικών Κέντρων οφείλεται εν μέρει στον προβληματικό χαρακτήρα των διάφορων φορολογικών καθεστώτων και την έλλειψη εναρμόνισης των φορολογικών προβλέψεων, που καθιστούν σε ορισμένες περιπτώσεις ασύμφορες τις διεθνείς συναλλαγές.

Ωστόσο, παρά τα όποια προβλήματα δημιουργούν οι φορολογικές επιβαρύνσεις για την πραγματοποίηση διακρατικών συναλλαγών που καθιστούν κατ' αρχήν δικαιολογημένη τη λήψη μέτρων φορολογικού σχεδιασμού από μεριάς των επιχειρήσεων, είναι προφανές ότι η τακτική κυρίως υπερεθνικών εταιρειών αλλά και ιδιωτών να αποφεύγουν την πληρωμή των προβλεπόμενων φόρων μέσω της χρήσης υπεράκτιων εταιρειών, έχει οδηγήσει σε τεράστιες χρηματικές απώλειες φορολογητέου κεφαλαίου (Φωτόπουλου, 2001). Τρισεκατομμύρια δολάρια που αποτελούν προϊόν φοροαποφυγής αλλά και φοροδιαφυγής συγκεντρώνονται ετησίως στις υπεράκτιες δικαιοδοσίες εμποδίζοντας ουσιαστικά τα κράτη στα οποία αποκτήθηκαν πραγματικά τα χρήματα αυτά να διεκδικήσουν τους προβλεπόμενους φόρους.

Πέραν όμως αυτού, το ενδιαφέρον των κρατών για περιορισμό της χρήσης υπεράκτιων εταιρειών οφείλεται στο γεγονός ότι σημαντικό ποσοστό του κεφαλαίου που διακινείται μέσω αυτών αποτελεί προϊόν νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Συχνά μάλιστα αποδεικνύεται ότι δράστες των εγκλημάτων αυτών είναι υψηλόβαθμοι κρατικοί αξιωματούχοι, οι οποίοι, μέσω της χρήσης υπεράκτιων εταιρειών, επιδιώκουν να αποκρύψουν τα εγκληματικά τους έσοδα από την τέλεση πράξεων διαφθοράς (FATF Laundering the proceeds of corruption). Στην πραγματικότητα, με τη διακίνηση κεφαλαίου μέσω υπεράκτιων εταιρειών, καθίσταται σχεδόν ανέφικτη η σύνδεση παρανόμως κτηθέντων περιουσιακών στοιχείων με το δράστη του εκάστοτε εγκλήματος. Για το λόγο αυτό, αν και θα μπορούσε κατ' αρχήν να υποστηριχθεί ότι οι νομοθετικές ρυθμίσεις που προβλέπουν στέρηση προνομίων από ιδιώτες και επιχειρήσεις οι οποίες διακινούν κεφάλαιο μέσω υπεράκτιων δικαιοδοσιών αμφισβητούν την κυριαρχία του κάθε κράτους και τη δυνατότητά του να διατηρεί ένα ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς, προσελκύοντας με τον τρόπο αυτό ξένους επενδυτές, η αντίδραση των κρατών είναι δικαιολογημένη καθώς κανένα κράτος δεν θα έπρεπε να παρέχει συνδρομή σε ξένους πολίτες προκειμένου οι τελευταίοι να παραβιάζουν ή να καταστρατηγούν τους νόμους της χώρας τους.

6.3 Η χρήση του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Ένας απολύτως συνηθισμένος τρόπος για την πραγματοποίηση νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι η αξιοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Παρά τις παγκόσμιες προσπάθειες στον τομέα της συμμόρφωσης και της AML πολιτικής, ώστε να διακριβώνονται τουλάχιστον οι πραγματικοί δικαιούχοι κάθε τραπεζικού λογαριασμού, πολλοί δράστες ξεπλένουν τα παράνομα έσοδά τους τοποθετώντας τα σε τραπεζικούς λογαριασμούς (Teichmann, 2019). Συχνή είναι στην

πράξη η αξιοποίηση ενδιάμεσων προσώπων (φυσικών ή νομικών) αλλά και η μεσολάβηση περισσότερων τραπεζικών ιδρυμάτων ώστε να μην μπορεί να γίνει σύνδεση μεταξύ του πραγματικού δικαιούχου του λογαριασμού και των παράνομων εσόδων.

6.4 Η χρησιμοποίηση της αγοράς των ακινήτων

Η αγορά ακινήτων παρέχει πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Unger, B., & Ferwerda, J., 2011). Ο τομέας είναι τόσο πρόσφορος, καθώς έχει πολύ μεγάλη αξία, γεγονός που τον καθιστά ελκυστικό για νόμιμες αλλά και παράνομες επενδύσεις. Συνοπτικά, προτιμάται από τους δράστες κυρίως διότι αποτελεί μία σχετικά ασφαλή επένδυση, η αντικειμενική αξία κάθε ακινήτου είναι δύσκολο να προσδιοριστεί επακριβώς, η μεγάλη κερδοφορία στην αγορά είναι συνηθισμένο φαινόμενο και με τον τρόπο αυτό δεν κινούνται υποψίες, μπορούν να πραγματοποιηθούν παράνομες δραστηριότητες εντός ακινήτου κλπ. (Nelen, 2008).

Αντιλαμβάνεται συνεπώς κανείς ότι η συγκεκριμένη μέθοδος είναι πιο κερδοφόρα από κάποιες άλλες, ειδικότερα όταν πρόκειται για δραστηριότητες με μακροπρόθεσμα σχέδια.

6.5 Η χρήση των νέων τεχνολογιών

Οι νέες (κυρίως ηλεκτρονικές) τεχνολογίες στον τομέα των μεταφορών πληρωμών επιτρέπουν τη διενέργεια οικονομικών συναλλαγών χωρίς κανένα περιορισμό από νομικούς και εδαφικούς φραγμούς ή από κρατικούς ελέγχους (Friedrich Schneider, 2008).

Η νομιμοποίηση εσόδων μπορεί να επιτευχθεί με χρήση προπληρωμένων καρτών. Αυτές οι κάρτες, που αποθηκεύουν χρήματα ηλεκτρονικά, φαίνονται κατάλληλες για ξέπλυμα χρήματος καθώς για τη χρήση τους δεν απαιτείται λογαριασμός και φόρτωση ενώ και η αποφόρτιση γίνεται εντελώς ανώνυμα. Για το λόγο αυτό άλλωστε, μεταξύ των μέτρων καταπολέμησης του ξεπλύματος με τη μέθοδο αυτή, περιλαμβάνεται η θέσπιση περιορισμών ως προς το ποσό του προς φόρτωση χρήματος, του όγκου συναλλαγών και του αριθμού των καρτών που δικαιούται να έχει κάθε άτομο. Επιπλέον, απαιτείται εκχώρηση κάρτας σε εξουσιοδοτημένο λογαριασμό.

Ένας άλλος τρόπος επίτευξης ξεπλύματος είναι η χρήση ψηφιακών νομισμάτων. Πλέον, το Bitcoin και άλλα κρυπτονομίσματα επηρεάζουν σημαντικά τη χρηματοοικονομική συνθήκη, εγκαθιδρύοντας ένα βιώσιμο νόμισμα που δεν υπάγεται σε κανένα νόμο, αλλά παράλληλα επιτρέπει πιστοποιημένες για την αυθεντικότητα και ανώνυμες μεταφορές χρημάτων (Swartz , 2014). Ιδίως, η απόλυτη έλλειψη διαφάνειας, συντελεί ώστε η «μαύρη» αγορά να επεκταθεί, διότι τα κρυπτονομίσματα παρέχουν την ευκαιρία στους δράστες να συμμετέχουν σε παράνομες χρηματοοικονομικές συναλλαγές αλλά και να νομιμοποιήσουν τα ήδη παράνομα έσοδά τους.

Βασικό δηλαδή πλεονέκτημα των κρυπτονομισμάτων αποτελεί το γεγονός ότι οι συναλλασσόμενοι δεν υποχρεούνται να συνεργαστούν με κάποιο τραπεζικό ίδρυμα ώστε να υπόκεινται στους κανόνες ελέγχου και συμμόρφωσής του (compliance, AML, KYC).

Τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, μέσω της χρήσης κρυπτονομισμάτων, δεν υπόκεινται στους δεσμευτικούς κανονισμούς των λοιπών ηλεκτρονικών συναλλαγών. Έτσι μέσω της μετατροπής των εγκληματικών εσόδων σε κρυπτονομίσματα και της εν συνεχεία μεταφοράς τους σε άλλα μέρη του κόσμου, οι δράστες αποφεύγουν επιτυχώς τον

έλεγχο των φορολογικών και διοικτικών αρχών. Για την απόκτηση αυτών των κρυπτονομισμάτων ο δράστης ακολουθεί τα εξής βήματα:

Αρχικά “κατεβάζει” ένα ψηφιακό πορτοφόλι, ώστε μπορεί να στέλνει, να λαμβάνει ή να αποθηκεύει κρυπτονομίσματα στο δίκτυο των κρυπτονομισμάτων. Κρυπτονομίσματα επίσης μπορούν να αγοραστούν και μέσω Crypto ATM ή μέσω διαδικτυακών παιχνιδιών. Στη συνέχεια, τα κρυπτονομίσματα στρωματοποιούνται και μεταφέρονται σε διάφορες ηλεκτρονικές διευθύνσεις. Με τις επαναλαμβανόμενες αυτές μετακινήσεις, τα κρυπτονομίσματα αναμιγνύονται με άλλα, νόμιμης προέλευσης και τελικώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή να εμπορευτούν αντίστοιχα.

6.6 Η χρήση του ηλεκτρονικού τζόγου

Η βιομηχανία τυχερών παιχνιδιών είναι ιδανική για ξέπλυμα εγκληματικών κεφαλαίων. Περιλαμβάνει μια μεγάλη ποικιλία επιχειρήσεων που πραγματοποιούν ταχυδακτυλουργίες μεγάλων συναλλαγών (συχνά σε μετρητά) σε ταχεία κλίμακα, όπως φυσικά καζίνο, διαδικτυακά καζίνο, μπαρ και κλαμπ στέγαση μηχανών πόκερ, και φυσικά και διαδικτυακά αθλητικά στοιχήματα. Επιπλέον, είναι ένας μεγάλος κλάδος που αναπτύσσεται εκθετικά.

Το 2021, η παγκόσμια βιομηχανία τυχερών παιχνιδιών δημιούργησε έσοδα ρεκόρ, αγγίζοντας τα 261 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ στις ΗΠΑ και τα 87,2 δισεκατομμύρια ευρώ στην Ευρώπη.

Το γεγονός ότι οι εγκληματίες μπορούν να εκμεταλλευτούν αυτόν τον κλάδο για να ξεπλύνουν χρήματα δεν είναι ακριβώς αποκάλυψη. Ο βαθμός στον οποίο συμβαίνει αυτό, ωστόσο, μπορεί ακόμα να προκαλεί σοκ – ειδικά σε χώρες με υποτιθέμενα αυστηρή μέτρα καταπολέμησης του ξεπλύματος. Για παράδειγμα, το Crown Casinos στη Μελβούρνη και το Περθ, στην Αυστραλία, αντιμετωπίζουν ισχυρισμούς ότι εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια ξεπλύθηκαν μέσω των καζίνο τους μεταξύ 2014 και 2019 μέσω προγραμμάτων «junket».

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι εγκληματίες για να ξεπλύνουν χρήματα μέσω της βιομηχανίας τυχερών παιχνιδιών είναι μερικές φορές περίπλοκες, αλλά συνήθως τυγχάνουν πολύ απλές (Basel Institute on Governance, 2020).

-Cash-in, cash-out

Ο πιο συνηθισμένος τρόπος για να νομιμοποιήσει κανείς παράνομα χρήματα μέσω φυσικού ή διαδικτυακού τζόγου είναι απλώς η μετατροπή παράνομου κεφαλαίου σε μάρκες (φυσικές ή ηλεκτρονικές) και η εν συνεχεία εξαργύρωση των χρημάτων.

Οι παραλλαγές αυτής της τακτικής εξαργύρωσης μπορεί να περιλαμβάνουν τη διαίρεση των χρημάτων σε αρκετούς μικρότερους λογαριασμούς στοιχημάτων, ώστε να μην κινηθούν υποψίες για την παράνομη διαδικασία.

-Το μοντέλο του Βανκούβερ

Η έκθεση της Επιτροπής Cullen σκιαγράφησε μια πιο περίπλοκη παραλλαγή, το λεγόμενο Μοντέλο του Βανκούβερ, το οποίο χρησιμοποιήθηκε για το ξέπλυμα εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων μέσω των καζίνο της Βρετανικής Κολομβίας από το 2008 έως 2018. Αυτό το μοντέλο συνδυάζει στοιχεία του παραδοσιακού συστήματος νομιμοποίησης παράνομων εσόδων Hawala και αυτών της τακτικής cash-in, cash-out:

Αρχικά ένα πρόσωπο που υπάγεται σε μία δικαιοδοσία (που μπορεί να εμπλέκεται ή όχι σε εγκληματική συμπεριφορά) επιδιώκει να μετακινήσει μεγάλα ποσά εκτός δικαιοδοσίας και ενδεχομένως να παρακάμψει τη νομοθεσία για τις εξαγωγές μετρητών.

Ένα άλλο πρόσωπο μεταφέρει τα κεφάλαια σε μια εγκληματική οργάνωση εντός της ίδιας δικαιοδοσίας, στη συνέχεια ταξιδεύει σε μία άλλη δικαιοδοσία.

Η εγκληματική οργάνωση που βρίσκεται στην πρώτη δικαιοδοσία φροντίζει να παραδοθεί στα πρόσωπα που βρίσκονται στη δεύτερη δικαιοδοσία ισοδύναμο ποσού της αρχικής μεταφοράς (κυρίως με τη μορφή μετρητών που προέρχονται από έγκλημα, το οποίο η εγκληματική οργάνωση χρειάζεται να ξεπλύνει).

Το πρόσωπο μετά, αξιοποιεί το καζίνο και μεταφέρει τα χρήματα για μάρκες παίζοντας πολλά στοιχήματα χαμηλής αξίας και εξαργυρώνοντας στη συνέχεια τα χρήματα.

Στη συνέχεια, το πρόσωπο ανταλλάσσει τις μάρκες με μετρητά, έχοντας παρακάμψει τους νόμους περί εξαγωγών μετρητών της δικής του δικαιοδοσίας για δικό του όφελος.

-Συμπαιγνία μεταξύ παικτών

Μια άλλη κοινή μέθοδος ξεπλύματος, όπως περιγράφεται στην έκθεση της FATF σχετικά με τα τρωτά σημεία των καζίνο και του τομέα των τυχερών παιχνιδιών, περιλαμβάνει σκόπιμες απώλειες από τυχερά παιχνίδια. Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, εισπράττονται προϊόντα εγκλήματος σε φυσικά ή διαδικτυακά καζίνο που από παιχνίδια που σκόπιμα έχουν χαθεί από άλλον παίκτη με τρόπο δηλαδή που ωφελεί έναν συνεργό που ενεργεί ως άλλος παίκτης στο ίδιο παιχνίδι. Ένα ατυχές «πλεονέκτημα» αυτής της μεθόδου τυγχάνει το γεγονός ότι οι δράστες αποφεύγουν τον έλεγχο AML που ενεργοποιείται μόνο μετά από διενέργεια επιτυχημένων στοιχημάτων ενάντια στο ίδιο το καζίνο, όχι σε άλλους παίκτες.

-Ανάμειξη μεθόδων ξεπλύματος τζόγου και μη τζόγου

Ακόμη και όταν τα χρήματα ξεπλένονται κυρίως με τη χρήση υπηρεσιών τζόγου οι δράστες ενδέχεται να προσθέσουν επιπλέον επίπεδα πολυπλοκότητας χρησιμοποιώντας μέσα και περιουσιακά στοιχεία που δεν σχετίζονται με τον τζόγο, όπως π.χ. κρυπτονομίσματα, εταιρείες κελύφους και ακίνητα.

Για παράδειγμα, πολλοί άνθρωποι που χρησιμοποιούν το Μοντέλο του Βανκούβερ για να ξεπλύνουν κεφάλαια στον Καναδά φέρεται να μετέτρεψαν τα κέρδη τους σε ακίνητα.

Τέλος, είναι επίσης πολύ σύνηθες οι δράστες να κάνουν απλώς κατάχρηση των λογαριασμών ηλεκτρονικού τζόγου τους για παράνομες συναλλαγές από παίκτη σε παίκτη. Σε αυτή την περίπτωση, ο αγοραστής και ο πωλητής παράνομων αγαθών, για παράδειγμα, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους αντίστοιχους λογαριασμούς τυχερών παιχνιδιών ως παραδοσιακούς τραπεζικούς λογαριασμούς για την πραγματοποίηση πληρωμών. Αφού ο λογαριασμός τζόγου του πωλητή πιστώνεται, τα χρήματα μπορούν να εξαργυρωθούν στη συνέχεια και ο δράστης να ισχυριστεί ότι προήλθαν από ένα επιτυχημένο στοίχημα.

7 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

7.1 Γενικά για την ανίχνευση παράνομων εσόδων

Η De Nederlandsche Bank πρότεινε συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της ανίχνευσης και της παρακολούθησης της διαδικασίας ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Δύο κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη αυτής της διαδικασίας είναι υιοθέτηση καθορισμένων προσεγγίσεων όπως η παρακολούθηση πριν από τη συναλλαγή και η παρακολούθηση συναλλαγών μετά την ύποπτη

συναλλαγή. Η παρακολούθηση πριν τη συναλλαγή λαμβάνει συνήθως χώρα σε συναλλαγές που διενεργούνται δια ζώσης (De Nederlandsche Bank, 2017).

Δύο καταστάσεις μπορεί να έχουν συμβεί όταν ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός ασφαλείας. Στην πρώτη περίπτωση, όταν η παρακολούθηση γίνεται πριν την εκτέλεση της συναλλαγής, ο μηχανισμός ασφαλείας θα ενεργοποιηθεί για παράδειγμα όταν ο πελάτης ζητήσει να τοποθετήσει υψηλό χρηματικό ποσό ή να μετατρέψει περισσότερο συνάλλαγμα. Στη δεύτερη περίπτωση, για να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός, θα πρέπει η τράπεζα να έχει φτιάξει προηγουμένως το προφίλ του πελάτη της, στο οποίο θα αποτυπώνονται οι προηγούμενες συναλλαγές του άρα και το συνηθισμένο ύψος των συναλλαγών του. Αν ο πελάτης προβεί σε κάποια ασυνήθιστη, σε σχέση με τα δεδομένα του προφίλ του, δραστηριότητα, τότε ενεργοποιείται ο μηχανισμός. Χρειάζεται ωστόσο ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να δημιουργηθεί ένα ακριβές και λεπτομερές προφίλ για τον κάθε πελάτη (De Nederlandsche Bank, 2017).

Ένα προφίλ πελάτη αποτελείται από το είδος του πελάτη, το είδος της υπηρεσίας που παρέχεται στον πελάτη και ένταξη του πελάτη σε κάποια συγκεκριμένη ομάδα πελατών. Η διαδικασία της εκάστοτε συναλλαγής εξατομικεύεται για κάθε πελάτη ξεχωριστά. Επιπλέον, η διαδικασία αναγνώρισης-ταυτοποίησης του ρίσκου ύποπτης συναλλαγής δημιουργείται στη βάση μίας ανάλυσης για τους κινδύνους διενέργειας ξεπλύματος σε διαφορετικούς πελάτες, προϊόντα, κανάλια διανομής και συναλλαγές. Οι αναλύσεις αυτές αποθηκεύονται σε μία κεντρική βάση δεδομένων που ονομάζεται SIRA (systematic integrity risk analysis). Η SIRA αποτελεί μία βάση δεδομένων που περιλαμβάνει πληροφορίες για την ταυτοποίηση, την ανάλυση και την εκτίμηση των κινδύνων ακεραιότητας. Είναι εξάλλου δυνατό να υπάρχουν περισσότερες βάσεις δεδομένων SIRA. Τελικά, οι πελάτες ταξινομούνται σε πελάτες χαμηλής, μεσαίας και υψηλής επικινδυνότητας, με βάση τις συναλλαγές που πιθανολογείται ότι θα τελέσουν,

την ταυτοποίηση του κινδύνου και το προφίλ πελάτη τους (De Nederlandsche Bank, 2017).

Με βάση μία άλλη προσέγγιση του ζητήματος, η οποία βασίζεται στην παρακολούθηση μετά τη συναλλαγή, βάση δίνεται στην ανίχνευση ηλεκτρονικών συναλλαγών μεταξύ τραπεζικών λογαριασμών. Η παρακολούθηση γίνεται με χρήση συγκεκριμένων κανόνων που αφορούν διάφορα σενάρια για να ανιχνευθούν με τον τρόπο αυτό τυχόν μοτίβα συμπεριφοράς και συναλλαγές που επιτυγχάνουν τη νομιμοποίηση εσόδων. Οι κανόνες ανίχνευσης διαφέρουν ανάλογα με τη χώρα, το προφίλ του πελάτη αλλά και ελάχιστα όρια στο ύψος των συναλλαγών και στον αριθμό αυτών. Ένα σύνολο τέτοιων κανόνων μπορεί να γενικευθεί για κάθε κατηγορία πελάτη, για κάθε χώρα ή κάθε προϊόν, κάθε διαφορετική συναλλαγή ή κανάλι διανομής. Φυσικά, προηγμένες μέθοδοι, όπως για παράδειγμα αυτές που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη, μπορούν να μεταβάλλονται, αν το τραπεζικό ίδρυμα έχει κάποια άλλη ανάγκη. Με βάση αυτό το σύνολο κανόνων και τις προηγμένες μεθόδους που αναφέρθηκαν, οι ύποπτες συναλλαγές υπόκεινται σε μεγαλύτερο έλεγχο. Από τον έλεγχο που θα διενεργηθεί προκύπτει αν η συναλλαγή πρέπει να γνωστοποιηθεί στις διοικητικές αρχές. Η τράπεζα οφείλει να τηρεί αρχείο των ύποπτων συναλλαγών (De Nederlandsche Bank, 2017).

7.2 Η rule-based μέθοδος

Οι εγκληματίες που επιδιώκουν να νομιμοποιήσουν τα παράνομα έσοδά τους καταβάλουν μεγάλη προσπάθεια προκειμένου να μην χαρακτηριστούν ως πελάτες υψηλού κινδύνου και να μην πραγματοποιήσουν συναλλαγή που υπερβαίνει το κατώτατο όριο που τίθεται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Levi & Reuter, 2014).

Μία μέθοδος ανίχνευσης συναλλαγών που οδηγούν σε νομιμοποίηση είναι η

βασισμένη σε κανόνες μέθοδος. Με τη μέθοδο αυτή, οι χρηματοπιστωτικές συναλλαγές αναλύονται στη βάση προδιατυπωμένων κανόνων. Για παράδειγμα, όλες οι συναλλαγές που προέρχονται από συγκεκριμένη χώρα και αφορούν ποσό που υπερβαίνει συγκεκριμένο όριο, χαρακτηρίζονται από το σύστημα της τράπεζας ως ύποπτες και πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω. Οι συναλλαγές που ερευνώνται περαιτέρω περιλαμβάνουν και αυτές που παραλίγο θα υπάγονταν στο εκάστοτε σετ κανόνων (π.χ. περισσότερες συναλλαγές σε μικρό χρονικό διάστημα, το άθροισμα των οποίων υπερβαίνει το κατώτατο όριο που έθεσε το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ή μία συναλλαγή που υπολείπεται μόνο κατά ελάχιστο του κατώτατου ορίου).

Οι αναλύσεις αυτές λειτουργούν με μία δομή ιεραρχίας που θυμίζει πυραμίδα. Ειδικότερα, αφού μία συναλλαγή χαρακτηριστεί ως ύποπτη, χρήζουσα επομένως περαιτέρω διερεύνησης, ένας πρώτος αναλυτής θα πρέπει να αποφασίσει αν η συναλλαγή θα πρέπει να γνωστοποιηθεί στον ανώτερο ιεραρχικά αναλυτή ή αν θα πρέπει να μην χαρακτηριστεί αυτή τελικά ως ύποπτη. Στο τέλος, ο ανώτερος ιεραρχικά αναλυτής θα αποφασίσει αν η συναλλαγή αποτελεί συναλλαγή με σκοπό νομιμοποίησης εσόδων και για το λόγο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί στις διωκτικές αρχές. Το βασισμένο σε κανόνες σύστημα ανίχνευσης, σε συνδυασμό με τις εμπειρικές έρευνες, δεν είναι όσο αποτελεσματικό θα έπρεπε να είναι. Τα μειονεκτήματά του έγκεινται στο ότι η μέθοδος αναδεικνύει πολλές περιπτώσεις ως ύποπτες, ενώ οι αφορώσες συναλλαγές είναι καθόλα νόμιμες, θέτει μη αποτελεσματικά χρηματικά ελάχιστα όρια, ανεπαρκή ανάλυση δεδομένων και εν γένει μία αδυναμία αυτόματης αναγνώρισης συμπεριφορών νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Gao & Xu, 2006).

Προκειμένου να βελτιωθεί η μέθοδος παρακολούθησης των συναλλαγών που βασίζεται στο σύστημα των κανόνων, πρέπει να βελτιωθούν ορισμένα εργαλεία. Για

παράδειγμα, υπάρχει ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης που ονομάζεται Financial Crimes Enforcement Network AI Systems (FAIS). Το σύστημα αυτό αξιοποιεί 336 κανόνες, που βασίζονται σε ιστορικές έρευνες, για να κατηγοριοποιήσει τις συναλλαγές και να ορίσει τις σχετικές προειδοποιήσεις ύποπτων συναλλαγών. Κάθε κανόνας ξεχωριστά, συμβάλει θετικά ή αρνητικά στο αποτέλεσμα της ταξινόμησης συναλλαγών ως ύποπτων (Watkins, et al., 2003).

Παρά το γεγονός ότι τα εργαλεία αυτά και τα σχετικά προγράμματα λογισμικού βελτιώνουν όντως την ταχύτητα ταξινόμησης των συναλλαγών, υπάρχει ακόμη ανάγκη ανθρώπινης παρέμβασης προκειμένου να επιτευχθεί η παρακολούθηση και ανάλυση των εκατομμυρίων συναλλαγών που λαμβάνουν χώρα καθημερινά. Για το λόγο αυτό άλλωστε, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πασχίζουν να ανεύρουν αποδοτικούς αναλυτές σχετικούς με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Roijers & Leupen, 2020).

Συνέπεια της εξονυχιστικής έρευνας που πραγματοποιείται κάθε φορά που εντοπίζεται μία ύποπτη συναλλαγή, η διαδικασία απαιτεί πολλές πηγές ενώ δεν είναι αποτελεσματική. Επιπλέον, η μέθοδος αυτή, που βασίζεται σε προυπάρχοντες κανόνες, εντοπίζει ύποπτες συναλλαγές μόνο αν υπάγονται σε μία ήδη γνωστή τυπολογία, που έχει καταχωρηθεί στο σύστημα παρακολούθησης. Ωστόσο, με τη διαρκή εξέλιξη των νέων τεχνολογιών και την ανάπτυξη νέων μεθόδων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, φαίνεται πως οι εγκληματίες βρίσκονται πάντοτε ένα βήμα μπροστά από τις διωκτικές αρχές.

7.3 Τυπολογίες συστημάτων διαδικασιών

Μία μέθοδος που αποδείχθηκε ιδιαίτερα χρήσιμη διαχρονικά στην ανίχνευση πράξεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και σχετικών μοτίβων

συμπεριφοράς είναι μία διαδικασία πέντε σταδίων, που χρησιμοποιείται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (De Nederlandsche Bank, 2017). Αυτή η μέθοδος αναλύει προηγούμενες συναλλαγές που αποδείχθηκε ότι αφορούσαν ξέπλυμα βρώμικου χρήματος για να ανακαλύψει αν άλλοι χρήστες του χρηματοπιστωτικού συστήματος πραγματοποιούν παρόμοιες συναλλαγές που ενδεχομένως αφορούν επίσης νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Οι νέοι αυτοί ύποπτοι λογαριασμοί μπορούν μάλιστα να αποτελέσουν πρόσφορο έδαφος για τη δημιουργία επιπλέον τυπολογιών ανάλυσης, στη βάση των οποίων θα αναλυθούν και προγενέστερες συναλλαγές.

Η διαδικασία αναλύεται σε πέντε στάδια:

Το πρώτο στάδιο βασίζεται στις δημόσιες πληροφορίες για ήδη υπάρχουσες τυπολογίες ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, που αξιοποιούνται με τον αρχικό έλεγχο της συναλλαγής.

Στο δεύτερο στάδιο, το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ερευνά αν αντίστοιχη με την ύποπτη συναλλαγή έχει ήδη καταχωρηθεί στη βάση δεδομένων τους ως συναλλαγή που οδήγησε σε νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

Στο τρίτο στάδιο, εφόσον διαπιστωθεί ότι υφίσταται περίπτωση ύποπτης συναλλαγής, διενεργείται εξατομικευμένη ανάλυση της περίπτωσης, με βάση τις ειδικές συνθήκες εκτέλεσης των υπό εξέταση συναλλαγών, τις χώρες στις οποίες αυτές διενεργήθηκαν και στα συνδεδεμένα με αυτές φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

Στο τέταρτο στάδιο, αν το μοτίβο συμπεριφοράς της νέας συναλλαγής μπορεί να χαρακτηριστεί ως συμπεριφορά αφορώσα συναλλαγή ξεπλύματος, τότε το μοτίβο μετατρέπεται σε νέα τυπολογία νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.

Στο πέμπτο στάδιο, οι τυπολογίες εφαρμόζονται σε νέες συναλλαγές, προκειμένου να βοηθήσουν στην παρακολούθηση αυτών, με στόχο την ανακάλυψη νέων συμπεριφορών ξεπλύματος βρώμικου χρήματος.

Αυτές οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται τόσο από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όσο και από τις διωκτικές αρχές μπορούν να οδηγήσουν στην παρακολούθηση και τον έλεγχο εκατομμυρίων συναλλαγών, ενέχοντας ωστόσο μεγάλο κίνδυνο εσφαλμένου χαρακτηρισμού μίας συναλλαγής ως ύποπτης. Με δεδομένο ότι οι τεχνικές τεχνητής νοημοσύνης απαιτούν υψηλές τεχνολογικές δεξιότητες από τους χρήστες τους, οι αναλυτές θα πρέπει να εκπαιδεύονται επαρκώς προτού αξιοποιήσουν τις τεχνικές αυτές.

7.4 Προγενέστερη έρευνα στον τομέα της ανίχνευσης ύποπτων συναλλαγών

Οι μέθοδοι και οδηγίες που προτείνονται παράγουν έναν μεγάλο αριθμό εσφαλμένων χαρακτηρισμών συναλλαγών ως υπόπτων, το υψηλό κόστος των διαδικασιών και το πόσο εύκολο είναι οι μηχανισμοί ασφαλείας να παρακαμφθούν από τους εγκληματίες. Για παράδειγμα, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η μέθοδος ανίχνευσης που βασίζεται στους κανόνες χρησιμοποιεί προκαθορισμένα ελάχιστα χρηματικά όρια, προκειμένου να ανιχνεύσει τυχόν συναλλαγές που αφορούν νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Μόλις οι εγκληματίες ανακαλύψουν ποιο είναι αυτό το χρηματικό όριο, τότε μπορούν με ευκολία να αποφύγουν το χαρακτηρισμό της συναλλαγής τους ως ύποπτης. Για το λόγο αυτό, νεότερες και πιο προηγμένες μέθοδοι πρέπει να ενσωματωθούν στο σύστημα παρακολούθησης συναλλαγών για την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων. Η προηγμένη έρευνα έχει τη δυνατότητα να ανιχνεύει ύποπτες συναλλαγές με μεγαλύτερη ακρίβεια, μειώνοντας τις πιθανότητες εσφαλμένου

χαρακτηρισμού και μειώνοντας ταυτόχρονα τον αριθμό εργαζομένων που απασχολούνται στον τομέα της ανάλυσης χρηματοπιστωτικών συναλλαγών.

7.5 Clustering

Μία μέθοδος ανίχνευσης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, βασισμένη στην τεχνητή νοημοσύνη, με ιστορική σημασία στον τομέα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, είναι το clustering (ομαδοποίηση). Με δεδομένο ότι ως τεχνική, δεν υπόκειται σε εποπτεία, δεν απαιτεί κατηγοριοποιημένα δεδομένα και για το λόγο αυτό ενδείκνυται για τον εντοπισμό συμπεριφορών ξεπλύματος που δεν υπάγονται σε συγκεκριμένο μοτίβο. Με δεδομένο ότι οι βάσεις δεδομένων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων δεν είναι κατηγοριοποιημένες, η συγκεκριμένη τεχνική έχει σαφές πλεονέκτημα έναντι των τεχνικών, για την επίτευξη των οποίων απαιτείται ανθρώπινη εποπτεία. Με τη μέθοδο clustering ομαδοποιούνται δεδομένα διαφορετικών ομάδων με βάση τις ομοιότητες των μελών των ομάδων αυτών. Μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Le Khac, Markos, & Kechadi (2010) κατέληξε σε έναν συνδυασμό της μεθόδου αυτής με τεχνικές ομαδοποίησης για να ανιχνεύσει τις ύποπτες επενδυτικές συναλλαγές. Η έρευνα αναλύει τη συμπεριφορά των πελατών σε επενδυτικές δραστηριότητες σχετικά πολύπλοκες λόγω των πολλών παραγόντων που τις επηρεάζουν, όπως οι υψηλές τιμές, το κλίμα στην αγορά, την ισοτιμία και το πολιτικό περιβάλλον. Με συν-αξιολόγηση των παραμέτρων αυτών, η έρευνα επιχειρεί να ομαδοποιήσει τις ύποπτες συναλλαγές. Δίνει επιπλέον έμφαση στην αναγκαιότητα ύπαρξης αυτόματων διαδικασιών στις διαδικασίες ελέγχου, με δεδομένο ότι ο αριθμός των συναλλαγών που πρέπει να ελέγχονται από τα τραπεζικά ιδρύματα διαρκώς αυξάνεται.

Οι Le Khac, Markos, & Kechadi (2010) παρέχουν μία πολλά υποσχόμενη έρευνα που θα επιφέρει αποτελέσματα στον τομέα της ανίχνευσης ύποπτων συναλλαγών μέσω της

ομαδοποίησης αυτής. Ωστόσο, το μοντέλο χρειάζεται να ελεγχθεί στο πλαίσιο μεγαλύτερων βάσεων δεδομένων, προκειμένου να καταδειχθεί αν είναι όντως λειτουργικό.

Ο Zhu (2006) επιχειρεί να ανιχνεύσει συμπεριφορές νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα συγκρίνοντας μεμονωμένα τους πελάτες ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος στη βάση της παρελθοντικής συμπεριφοράς τους. Η επαναλαμβανόμενη αυτή συμπεριφορά του πελάτη ομαδοποιείται προκειμένου να δημιουργηθεί ένα προφίλ πελάτη και κατ' επέκταση να αναγνωριστούν τυχόν συναλλαγές του που εκφεύγουν του συνηθισμένου μοτίβου συναλλαγών του.

Επιπλέον, ο Zengan (2009) εφαρμόζει περισσότερες τεχνικές ομαδοποίησης για να ανιχνεύσει έκτοπες τιμές και να χαρακτηρίσει αυτές ως ενδεχόμενες ύποπτες συναλλαγές, συγκρίνοντας περισσότερες τεχνικές ομαδοποίησης.

Μία άλλη τεχνική ομαδοποίησης προτείνεται από τους Wang & Guang (2009). Με βάση τα κριτήρια ανομοιότητας των συναλλαγών, δημιουργείται ένα ελάχιστο πρωτόκολλο διαχείρισης σύνδεσης (spanning tree). Αυτός ο αλγόριθμος τοποθετεί τις διάφορες συναλλαγές σε ένα γράφημα, ανάλογα με τα επίπεδα ομοιότητάς τους. Κατά συνέπεια, ενώνει όλα τα σημεία (κάθε σημείο αντιστοιχεί σε έναν τραπεζικό λογαριασμό) του γραφήματος, τοποθετώντας τις συναλλαγές που παρουσιάζουν χαμηλότερο επίπεδο ομοιότητας με τις άλλες εκτός του κύκλου. Οι συναλλαγές που μένουν εκτός κύκλου, θεωρούνται στη συνέχεια ύποπτες συναλλαγές.

Η τεχνική αυτή ομαδοποίησης είναι πρακτική και λειτουργική στον αληθινό κόσμο, όπου τα δεδομένα δεν είναι κατηγοριοποιημένα εκ των προτέρων. Ωστόσο, οι τεχνικές ομαδοποίησης βασίζονται στις ομοιότητες που παρατηρούνται μεταξύ των συναλλαγών, υπονοώντας ότι οι μη συνηθισμένες συναλλαγές είναι εκ των πραγμάτων

ύποπτες. Με τον τρόπο αυτό βέβαια, αυξάνεται το ποσοστό αποτυχημένου χαρακτηρισμού μίας νόμιμης συναλλαγής, που απλώς δεν είναι συνηθισμένη, ως ύποπτης.

7.6 Ανάλυση του κοινωνικού δικτύου

Μία μέθοδος που προσανατολίζεται στη σχέση μεταξύ των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών και της ανάλυσης κοινωνικού δικτύου προτάθηκε από τους Colladon & Remondi (2017). Η έρευνά τους βασίζεται στην υπόθεση ότι προκειμένου να επιτευχθεί πραγματοποίηση παράνομων δραστηριοτήτων, πρέπει να υπάρξει μία αλληλεπίδραση διάφορων κοινωνικών παραγόντων. Ως εκ τούτου, η σχέση μεταξύ των παραγόντων αυτών αναλύεται με το χαρακτηρισμό κάποιων εξ αυτών ως πιο σημαντικών, στη βάση γεωγραφικών, υπερεθνικών και οικονομικών κριτηρίων. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Ιταλία και συγκεκριμένα μελετά τις συναλλαγές που έγιναν σε μία ιταλική εταιρεία πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και επομένως τα γεωγραφικά κριτήρια χαρακτηρίστηκαν ως σημαντικά ή μη με βάση τη γεωγραφική θέση της Ιταλίας. Το κριτήριο της υπερεθνικότητας βασίζεται στη σημασία, συχνότητα και ύψος των συναλλαγών που πραγματοποιούνται μεταξύ δύο παραγόντων. Ο οικονομικός παράγοντας αφορά παρελθοντικές δραστηριότητες της υπό διερεύνηση οντότητας. Η βασισμένη στο κοινωνικό δίκτυο ανάλυση είναι πολύτιμη όταν ανακύπτει η ανάγκη χαρακτηρισμού ενός προφίλ πελάτη ως επικίνδυνου ή μη αλλά και κατά τη διαδικασία χαρακτηρισμού μίας συναλλαγής ή ενός μοτίβου συναλλαγών ως ύποπτων. Η πληροφοριακή αξία της μεθόδου αυτής αυξάνεται όσο χρησιμοποιείται για την ανάλυση περισσότερων δικτύων.

7.7 Τα δέντρα αποφάσεων (Decision Trees)

Τα δέντρα αποφάσεων (Decision Trees) είναι αλγόριθμοι αναδρομικής κατανομής (Recursive-Partitioning Algorithms, RPAs) που δημιουργούν μια κατασκευή, ομοιάζουσα με δέντρο που αναπαριστά μοτίβα σε ένα υποκείμενο σύνολο δεδομένων (Baesens et al., 2015). Κάθε κόμβος στη δομή δέντρου, αντιπροσωπεύει μια δοκιμή σε ένα χαρακτηριστικό και κάθε κλάδος αντιπροσωπεύει ένα αποτέλεσμα της δοκιμής. Έτσι χωρίζονται οι παρατηρήσεις σε παρόμοιες υποομάδες, μέσω της διαίρεσης του δείγματος σε υποσύνολα. Συνεπώς το δείγμα διαιρείται διαδοχικά σε υποσύνολα, έως ότου να μην μπορούν οι υποομάδες να διασπαστούν ή η περαιτέρω διάσπαση τους μην επιφέρει κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά. Συγκεκριμένα ο πάνω κόμβος είναι ο ριζικός κόμβος που καθορίζει μια συνθήκη δοκιμής, της οποίας το αποτέλεσμα αντιστοιχεί σε έναν κλάδο που οδηγεί σε ένα εσωτερικό κόμβο. Οι τερματικοί κόμβοι του δέντρου εκχωρούν τις ταξινομήσεις και αναφέρονται επίσης ως κόμβοι απόφασης (Kirkos et al., 2007, Baesens et al., 2015).

Τα δέντρα αποφάσεων αποτελούν εργαλεία πρόβλεψης και της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, τα οποία δημιουργούν μια χαρτογράφηση από τις παρατηρήσεις διαφορετικών πελατών ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος και στη βάση των παρατηρήσεων αυτών, εξάγουν συμπεράσματα σε σχέση με την πιθανότητα να είναι ύποπτη ορισμένη συναλλαγή. Ωστόσο παρουσιάζουν ένα σημαντικό μειονέκτημα, συγκεκριμένα εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε για να κατασκευαστούν. Κατά συνέπεια μια μικρή απόκλιση στο υποκείμενο δείγμα μπορεί να αποφέρει ένα εντελώς διαφορετικό δέντρο απόφασης (Baesens et al., 2015, Sharma and Panigrahi, 2012).

8 ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

8.1 Wachovia Bank

Η Wachovia Bank, που ιδρύθηκε στις 16 Ιουνίου 1879, ως Wachovia National Bank, είχε γίνει μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Wachovia προσέφερε στους πελάτες της τραπεζικές υπηρεσίες, χρηματοπιστηριακές υπηρεσίες, διαχείριση περιουσιακών στοιχείων και περιουσίας, προϊόντα και υπηρεσίες εταιρικής και επενδυτικής τραπεζικής, καθώς και υπηρεσίες λιανικής μεσιτείας σε εθνικό επίπεδο, στεγαστικών δανείων και χρηματοδότησης αυτοκινήτων.

Το 2008, η Wachovia Corporation εξαγοράστηκε από την Wells Fargo & Company για να δημιουργήσει το πιο ολοκληρωμένο σύστημα διανομής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στη Βόρεια Αμερική. Παρά το γεγονός ότι υπήρξε μια από τις μεγαλύτερες τράπεζες των ΗΠΑ, η Wachovia είναι υπαίτια για τη μεγαλύτερη σε έκταση συμπεριφορά ξεπλύματος βρώμικου χρήματος στις ΗΠΑ. Το 2010, διαπιστώθηκε ότι η τράπεζα επέτρεψε στα καρτέλ ναρκωτικών στο Μεξικό μεταξύ 2004 και 2007 να προβαίνουν σε ξέπλυμα χρήματος κοντά στα 390 δισεκατομμύρια δολάρια μέσω των υποκαταστημάτων της. Τα καρτέλ ναρκωτικών χρησιμοποιούσαν δολάρια ΗΠΑ από τις πωλήσεις ναρκωτικών στις ΗΠΑ για να τα περάσουν λαθραία στα σύνορα με το Μεξικό.

Αργότερα, χρησιμοποίησαν ανταλλακτήρες για να καταθέσουν τα χρήματα σε τραπεζικούς λογαριασμούς στο Μεξικό. Οι νομικές απαιτήσεις σχετικά με την προέλευση των κεφαλαίων δεν ήταν στο ίδιο επίπεδο με τα τρέχοντα πρότυπα τραπεζικής συμμόρφωσης. Αργότερα, τα χρήματα επιστράφηκαν στους λογαριασμούς της Wachovia στις ΗΠΑ και η τράπεζα δεν μπορούσε να ελέγξει την πηγή αυτών των

κεφαλαίων. Επιπλέον, τα καρτέλ ναρκωτικών χρησιμοποίησαν την υπηρεσία μαζικών μετρητών της Wachovia για να στείλουν τα τραπεζογραμμάτια πίσω στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ο Μάρτιν Γουντς, που γνωστοποίησε και την παράνομη κατάσταση, συνειδητοποίησε ότι η εργοδότηριά του τράπεζα του βοήθησε στο ξέπλυμα των κερδών από το εμπόριο ναρκωτικών στο Μεξικό. Ο Woods, ο οποίος εντάχθηκε στην Wachovia Bank ως υπεύθυνος αναφοράς ξεπλύματος βρώμικου χρήματος το 2005, έκανε τις πρώτες του αυστηρές προειδοποιήσεις κατά τη διάρκεια του πολέμου του Λιβάνου το 2006 μετά από αναφορές ότι η Χεζμπολάχ χρησιμοποιούσε λογαριασμούς Wachovia. Ωστόσο, παραδόξως, έλαβε καταδίκη για τις προσπάθειές του να παγώσει ύποπτους λογαριασμούς. Εκείνο το έτος εντόπισε επίσης μια σειρά ύποπτων συναλλαγών που σχετίζονται με γραφεία συναλλάγματος του Μεξικού.

Ο εν λόγω υπάλληλος υποστήριξε ότι υπήρχαν καταθέσεις επιταγών επιβατών με ανεπαρκή ή καθόλου διαπιστευτήρια και περιείχαν μετακινήσεις τεράστιων ποσών ενώ στις επιταγές εντόπιζε ύποπτες υπογραφές. Στη συνέχεια, ο Woods δημοσίευσε μια σειρά «αναφορών ύποπτης δραστηριότητας» (SAR), απαιτώντας να αποκλειστούν τα μέρη που αναφέρονται παραπάνω και να αποκλειστούν πολλοί διαδοχικά αριθμημένοι έλεγχοι επιβατών από το Μεξικό.

Τον Απρίλιο του 2006, Μεξικανοί στρατιώτες βρήκαν 128 χρηματοκιβώτια αξίας 100 εκατομμυρίων δολαρίων, γεμάτα με 5,7 τόνους κοκαΐνης σε ένα νεοαφιχθέν τζετ στο λιμάνι της πόλης Ciudad del Carmen. Μια μελέτη 22 μηνών από πράκτορες της DEA, της IRS και άλλων διαπίστωσε ότι οι λαθρέμποροι αγόρασαν το αεροπλάνο με τα χρήματα που ξέπλεναν μέσω της Wachovia. Μεταξύ του 2004 και του 2007, η έρευνα αποκάλυψε ότι δισεκατομμύρια δολάρια τραπεζικών εμβασμάτων, ταξιδιωτικών επιταγών και μαζικών αποστολών μετρητών μεταφέρθηκαν σε λογαριασμούς της

Wachovia μέσω μεξικανικών ανταλλακτηρίων. Όταν δημοσιοποιήθηκε αυτό το σκάνδαλο ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, η Wachovia κατάφερε να ξεφύγει από τη δίωξη πληρώνοντας πρόστιμο 160 εκατομμυρίων δολαρίων και υποσχόμενη να αυξήσει τις διαδικασίες AML εντός της τράπεζας.

8.2 Standard Chartered Bank

Η Standard Chartered είναι μια βρετανική εταιρεία τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που ιδρύθηκε το 1969, με έδρα το Λονδίνο της Αγγλίας. Το 2004, η Standard Chartered είχε κάποια προβλήματα με την Federal Reserve και τη ρυθμιστική αρχή της Νέας Υόρκης λόγω της έλλειψης πρακτικών AML. Κατά το 2005 και το 2006, η τράπεζα παραβίασε τις προβλεπόμενες κυρώσεις κατά του Ιράν αγνοώντας τις ρυθμιστικές συμφωνίες και συνεργαζόμενη με Ιρανούς. Η Standard Chartered τιμωρήθηκε με 670 εκατομμύρια δολάρια το 2012 για τις παραβάσεις της, αλλά το πρόστιμο δεν κατέστη εφικτό να ανακόψει την παράνομη πρακτική της.

Το 2012, η Standard Chartered κατηγορήθηκε από το Τμήμα Οικονομικών Υπηρεσιών (DFS) της Νέας Υόρκης για αποτυχίες της ιρανικής κυβέρνησης στους ελέγχους κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που συνέβαλαν στην εκκαθάριση των κανονισμών των ΗΠΑ και κλήθηκε να πληρώσει 265 δισεκατομμύρια δολάρια.

Επιπλέον, η τράπεζα έχει κατηγορηθεί για παραβίαση των αμερικανικών κυρώσεων στη Βιρμανία, τη Λιβύη και το Σουδάν. Το 2019, η Federal Reserve αποφάσισε να σταματήσει και να εγκαταλείψει την Standard Chartered καθώς συνεχίζει να αποτυγχάνει να εφαρμόζει πρακτικές AML και αγνοεί τις κυρώσεις κατά της Ζιμπάμπουε, της Βιρμανίας, του Ιράν, του Σουδάν, της Κούβας και της Συρίας. Η Αρχή

Χρηματοοικονομικής Συμπεριφοράς (FCA) έχει επίσης διαπιστώσει σοβαρές ελλείψεις στους ελέγχους AML της τράπεζας, ιδιαίτερα λόγω των αυστηρών ελέγχων που σχετίζονται με τους πελάτες στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στη συνέχεια, τόσο οι αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και οι αρχές των ΗΠΑ επέβαλαν πρόστιμο στην Standard Chartered συνολικού ύψους 1,1 δισεκατομμυρίων δολαρίων.

8.3 Danske Bank

Η ιστορία της Danske Bank χρονολογείται από το 1871. Η τράπεζα αναπτύχθηκε και συγχωνεύθηκε με τράπεζες στη σκανδιναβική περιοχή. Ως αποτέλεσμα, σήμερα, η Danske Bank είναι μια ισχυρή Σκανδιναβική τράπεζα με τοπικές ρίζες και γέφυρες με τον υπόλοιπο κόσμο. Η Danske Bank ανέλαβε τη Sampo Bank στην Εσθονία το 2007 και τότε άρχισαν να δημιουργούνται μεγάλα προβλήματα. Μετά από λίγους μόλις μήνες, η τράπεζα τέθηκε υπό έλεγχο από τον Εσθονό υπουργό Οικονομικών και άρχισε να λαμβάνει προειδοποιήσεις από τη ρωσική κεντρική τράπεζα ότι το υποκατάστημα χρησιμοποιούνταν για συναλλαγές ύποπτου μεγέθους.

Το 2010, το διοικητικό συμβούλιο της Danske Bank γνώριζε τον μεγάλο αριθμό καταθέσεων που προέρχονταν από τη Ρωσία, αλλά δεν ενοχλήθηκαν από αυτό που συνέβη. Η τράπεζα συνέχισε να δέχεται μεγάλες καταθέσεις με κάποια παρέμβαση. Από το 2013, το 99% των κερδών των τραπεζών προέρχονταν από μη κατοίκους, οι περισσότεροι από τη Ρωσία ή τις μετασοβιετικές χώρες. Στα τέλη του 2013 το θέμα τέθηκε υπόψη ανωτέρων στελεχών και παρόλο που το θέμα συζητήθηκε ξανά, δεν έγινε τίποτα. Μέχρι το 2016, η Danske Bank δεν σταμάτησε να συναλλάσσεται με μη κατοίκους και το 2017 αυτό το θέμα άρχισε να προσελκύει την προσοχή. Η τράπεζα έπρεπε να σταματήσει να δραστηριοποιείται στην Εσθονία. Οι αρχές της Δανίας κατηγόρησαν αρκετούς διευθυντές της τράπεζας για το επιβληθέν εναντίον της πρόστιμο 2 εκατομμυρίων δολαρίων.

Ως αποτέλεσμα, η Danske Bank, η μεγαλύτερη τράπεζα της Δανίας, άρχισε να αναγνωρίζεται ως το μεγαλύτερο σκάνδαλο της Ευρώπης με τις αγωγές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ύψους 228 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Επιπλέον, το υποκατάστημα της Τράπεζας στην Εσθονία φέρεται να είχε χιλιάδες ύποπτους πελάτες που εκμεταλλεύτηκαν τους αδύναμους ελέγχους της τράπεζας για να πραγματοποιήσουν παράνομες συναλλαγές αξίας περίπου 228 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ από το 2007 έως το 2015.

8.4 Ναούρου

Το Ναούρου βρίσκεται στην Αυστραλία και είναι γνωστό ως η μικρότερη νησιωτική χώρα στον κόσμο. Το Ναούρου είναι διάσημο για την εξόρυξη και έχει λάβει μεγάλη επιδότηση από την Αυστραλία για τα κέρδη του από την εξόρυξη, κάτι που το καθιστά ένα από τα πλουσιότερα έθνη στον κόσμο. Στη δεκαετία του 1990, λόγω μιας διεφθαρμένης κυβέρνησης, το Ναουρού μετατράπηκε σε φορολογικό παράδεισο. Οι Ρώσοι εγκληματίες εκμεταλλεύτηκαν αυτή την κατάσταση και άρχισαν να ξεπλένουν χρήματα μέσω τραπεζών. Το Ναούρου δεν επαλήθευσε την ταυτότητα των τραπεζικών πελατών και δεν έδωσε συνέχεια στις τεθείσες ερωτήσεις.

Ως αποτέλεσμα, το Ναούρου βοήθησε Ρώσους εγκληματίες να ξεπλύνουν περίπου 70 δισεκατομμύρια δολάρια το 1998. Το 2002, το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ όρισε το Ναούρου ως κράτος που κάνει ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και επέβαλε σκληρές κυρώσεις για να ανταγωνιστεί αυτούς που είναι εγκατεστημένοι στο Ιράκ. Μέχρι το 2005, το Ναουρού ψήφισε νόμους κατά του ξεπλύματος χρήματος (AML) και του φορολογικού παραδείσου με τη βοήθεια της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF).

8.5 International Bank of Credit and Commerce (BCCI)

Ιδρύθηκε στο Λουξεμβούργο το 1972 από τον Πακιστανό επιχειρηματία Agha Hassan Abedi, BCCI Banka, και σύντομα όρισε την έδρα της στο Βέλγιο, ενώ επεκτάθηκε παγκοσμίως και δραστηριοποιήθηκε κυρίως εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου. Το 1990, οι ισχυρισμοί περί ξεπλύματος βρώμικου χρήματος ανέκυσαν μετά από έρευνα της Price Waterhouse ότι η BCCI παραποιούσε συναλλαγές και αποδείχθηκε ότι έγιναν μεγάλες, μη καταχωρημένες καταθέσεις στην τράπεζα. Ορισμένα πρόσωπα κατηγορήθηκαν για ξέπλυμα χρήματος στην BCCI.

Έχει επίσης υποστηριχθεί ότι η τράπεζα χρησιμοποιεί μια σειρά από εξελιγμένες τεχνικές, όπως εταιρείες κελύφους, καταφύγια προστασίας της ιδιωτικής ζωής, προμήθειες και δωροδοκία για να αποφύγει τον ρυθμιστικό έλεγχο. Ως αποτέλεσμα, η BCCI έκλεισε το 1991 από την Τράπεζα της Αγγλίας στο Ηνωμένο Βασίλειο και αλλού. Στη συνέχεια στράφηκαν κατά της Τράπεζα της Αγγλίας, ισχυριζόμενοι ότι ήταν απερίσκεπτοι με τους κανονισμούς της BCCI και ότι έπρεπε να δουν προειδοποιητικά σημάδια νωρίτερα.

8.6 Σάνι Αμπάτσα

Κατά τη διάρκεια της πενταετούς βασιλείας του Sani Abacha (1993–1998) ως στρατιωτικού δικτάτορα της Νιγηρίας, ο ίδιος και η οικογένειά του κατάφεραν να μεταφέρουν εθνικά κεφάλαια ύψους έως και 5 δισεκατομμυρίων λιρών (8 δισεκατομμύρια δολάρια) σε λογαριασμούς ξένων τραπεζών. Καταγεγραμμένος από τη Διεθνή Διαφάνεια ως ο τέταρτος πιο διεφθαρμένος ηγέτης στην πρόσφατη ιστορία, ο Abacha ονομάστηκε υπεύθυνος για λεηλασίες χονδρικής έως και 10% του εθνικού εισοδήματος της Νιγηρίας. Μετά τον ξαφνικό θάνατό του το 1998 — πιθανώς λόγω δηλητηρίασης — η νιγηριανή κυβέρνηση μπόρεσε να ανακτήσει 2 δισεκατομμύρια

δολάρια από τα κεφάλαια. Η οικογένεια του Abacha επιμένει μέχρι σήμερα ότι το τεράστιο χρηματικό ποσό δημιουργήθηκε με εντελώς νόμιμα μέσα.

8.7 Το σκάνδαλο Μπένεξ

Σε αυτό που έμελλε να γίνει γνωστό ως «Σκάνδαλο Benex», τεράστια χρηματικά ποσά με ύποπτους δεσμούς με τη ρωσική μαφία έφτασαν στους λογαριασμούς «Benex Worldwide» στην Τράπεζα της Νέας Υόρκης, μια από τις παλαιότερες και πιο διάσημες τράπεζες της Αμερικής. Αυτά τα αποκαλούμενα χρήματα «φυγής κεφαλαίου» —ο οικονομικός όρος που εφαρμόζεται όταν χρήματα ή περιουσιακά στοιχεία ρέουν γρήγορα έξω από μια χώρα— στη συνέχεια διανεμήθηκαν μεταξύ διαφόρων ευρωπαϊκών εταιρειών πριν επιστρέψουν στη Ρωσία. Υπολογίζεται ότι μεταξύ 1996 και 2002 ξεπλύθηκαν από 7 έως 9 δισεκατομμύρια δολάρια μέσω των λογαριασμών της Τράπεζας της Νέας Υόρκης. Μετά από μαζική αστυνομική επιχείρηση, έγιναν πολλές συλλήψεις.

8.8 Φράνκλιν Χουράδο

Το 1996, ο μορφωμένος στο Χάρβαρντ Franklin Jurado ομολόγησε την ενοχή του για ξέπλυμα 36 εκατομμυρίων δολαρίων για λογαριασμό του Κολομβιανού βαρόνου ναρκωτικών José Santacruz-Londoño. Χρησιμοποιώντας την οικονομική του ευφυΐα, ο Χουράντο μετέφερε τα κέρδη της κοκαΐνης πολύ μακριά, σε μια προσπάθεια να τα κάνει να φαίνονται ως νόμιμα κέρδη. Αφού διοχετεύτηκαν μέσω διαφόρων ευρωπαϊκών τραπεζών και εταιρειών, τα κεφάλαια θα επέστρεφαν τελικά στις επιχειρήσεις του Santacruz-Londoño στην Κολομβία. Τελικά, μια κατάρρευση τράπεζας στο Μονακό ανέδειξε τη σύνδεση του Χουράδο με πολλούς λογαριασμούς. Καταδικάστηκε σε επτάμισι χρόνια φυλάκιση.

8.9 Αλ Καπόνε

Ο πιο γνωστός από τους μαφιόζους της Αμερικής ήταν στην πρώτη γραμμή της γέννησης των σύγχρονων σχημάτων ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Υπολογίζεται ότι ξέπλυνε 1 δισ. δολάρια μέσω διαφόρων επιχειρήσεων. Οι πρώτες του επιχειρήσεις ήταν στην πραγματικότητα πλυντήρια, τα οποία, καθώς λειτουργούσαν με μετρητά, βοηθούσαν πολύ στην απόκρυψη και συγκάλυψη των παράνομων κερδών. Το γεγονός ότι ο Carone έκανε χρήση του εμπορίου πλυντηρίων ρούχων αναφέρεται συχνά ως προέλευση για τη φράση «ξέπλυμα». Ο Καπόνε τελικά κατηγορήθηκε το 1931 για ένα διαφορετικό οικονομικό έγκλημα: φοροδιαφυγή.

8.10 Μάγιερ Λάνσκι

Μετά τη φυλάκιση του Καπόνε, ένας από τους συγχρόνους του, ο γεννημένος στην Πολωνία «λογιστής του όχλου» Μέγιερ Λάνσκι, συμπέρανε ότι έπρεπε να κρύψει την πηγή των χρημάτων που κέρδισε με παράνομα μέσα για να αποφύγει τον νόμο. Λέγεται ότι μπορεί να υποστηριχθεί ότι καθιέρωσε τη σύγχρονη μορφή ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Μετέφερε περίπου 1 δισεκατομμύριο δολάρια από την αυξανόμενη αυτοκρατορία του καζίνο σε τραπεζικούς λογαριασμούς και επιχειρήσεις στην Ελβετία στο Χονγκ Κονγκ, τη Νότια Αμερική και την Καραϊβική. Δεν καταδικάστηκε ποτέ και πέθανε το 1983 με εκτιμώμενη καθαρή περιουσία 100 εκατομμυρίων δολαρίων.

8.11 Φερδινάνδος Μάρκος

Ο Φέρντιναντ Μάρκος, πρώην δικηγόρος, ήταν πρόεδρος των Φιλιππίνων από το 1965 έως το 1986 προτού απομακρυνθεί από την εξουσία από μια λαϊκή εξέγερση. Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του ξέπλυνε δισεκατομμύρια δολάρια από κλεμμένα δημόσια κεφάλαια μέσω τραπεζών στις ΗΠΑ και την Ελβετία. Χρειάστηκε στις Φιλιππίνες μια

τεράστια επιχείρηση, γνωστή ως «Επιχείρηση Big Bird», για να ανακτήσουν τα χρήματα (υπολογίζονται σε 7,5 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ).

8.12 Πρόεδρος Σουχάρτο

Κατακτώντας το νούμερο ένα στη λίστα των πιο διεφθαρμένων ηγετών της Διεθνούς Διαφάνειας, ο Σουχάρτο ήταν πρόεδρος της Ινδονησίας από το 1967 έως το 1998. Μετά την αναγκαστική παραίτησή του, το περιοδικό Time Asia υπολόγισε την περιουσία της οικογένειας Σουχάρτο σε 15 δισεκατομμύρια δολάρια και από αυτά τα 9 δισεκατομμύρια δολάρια φέρεται να ήταν κατατεθειμένα σε αυστριακή τράπεζα. Υπήρξαν επίσης ισχυρισμοί ότι μέχρι και 73 δισεκατομμύρια δολάρια είχαν περάσει από τα ταμεία της οικογένειας κατά τη διάρκεια της προεδρίας του Σουχάρτο. Πέθανε το 2008, σε ηλικία 86 ετών, και γλίτωσε τη δίκη λόγω της προχωρημένης ηλικίας του.

8.13 Πάμπλο Εσκομπάρ

Αποτελεί τον πιο επιτυχημένο εγκληματία που έγινε ποτέ γνωστός. Η επιχείρηση του Εσκομπάρ ήταν τα ναρκωτικά — κάποτε το καρτέλ του έλεγχε το 80% του παγκόσμιου εμπορίου κοκαΐνης. Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ήταν κεντρικό στην αυτοκρατορία του Εσκομπάρ και η συνταγή του για επιτυχία ήταν σχετικά απλή: *«[Δωροδοκείς] κάποιον εδώ, δωροδοκείς κάποιον εκεί και πληρώνεις έναν φιλικό τραπεζίτη για να σε βοηθήσει να φέρεις πίσω τα χρήματα»*. Το 1989, η προσωπική περιουσία του Εσκομπάρ υπολογίστηκε στα 9 δισεκατομμύρια δολάρια, καθιστώντας τον, τον έβδομο πλουσιότερο άνθρωπο στον κόσμο. Η εγκληματική του καριέρα —και η ζωή— τελείωσε το 1993 μετά από ένοπλη διαμάχη με τις κολομβιανές αρχές.

Ως αποτέλεσμα όλων αυτών των περιπτώσεων, πολλές τράπεζες έχουν υποστεί σκάνδαλα ξεπλύματος βρώμικου χρήματος ηθελημένα ή ακούσια σε όλη την ιστορία.

Οι ρυθμιστικές αρχές έχουν πολύ αυστηρούς κανονισμούς για την πρόληψη αυτών των εγκλημάτων, αλλά είναι σαφές ότι εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένες ελλείψεις στη βέλτιστη συμμόρφωση με αυτούς τους κανονισμούς.

9 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπερασματικά, το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί απειλή για την καλή λειτουργία ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και την ίδια την οικονομία.

Όταν τα εγκληματικά κεφάλαια προέρχονται από ληστεία, εκβιασμό, υπεξαίρεση ή απάτη, η έρευνα για ξέπλυμα χρήματος είναι συχνά ο μόνος τρόπος για να εντοπιστούν τα κλεμμένα κεφάλαια και να αποδοθούν στα θύματα.

Το πιο σημαντικό, ωστόσο, που μπορεί να επιτύχει η AML νομοθεσία είναι η στόχευση της πτυχής του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος της εγκληματικής δραστηριότητας και η στέρηση του εγκληματία από τα παράνομα κέρδη του.

Πολλά μπορούν να γίνουν για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και, πράγματι, πολλές κυβερνήσεις έχουν ήδη θεσπίσει ολοκληρωμένα κανονιστικά συστήματα κατά του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Αυτά τα συστήματα στοχεύουν να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση—τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό επιχειρηματικό τομέα— και στη συνέχεια να παράσχουν τα απαραίτητα νομικά ή ρυθμιστικά εργαλεία στις αρχές που είναι επιφορτισμένες με την καταπολέμηση του προβλήματος.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό οι κυβερνήσεις να προβούν στην ανάπτυξη ενός εθνικού προγράμματος για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Μοναδικός τρόπος αντιμετώπισης του φαινομένου, είναι ένα εθνικό και παγκόσμιο σύστημα αρκετά ευέλικτο ώστε να μπορεί να ανιχνεύει και να

ανταποκρίνεται σε νέα συστήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

10 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΛΛΟΔΑΠΗ

Βιβλιογραφία:

- Baker, Raymond W. (2005), *Capitalism "The Athilles heel"*, Wiley publications.
- Baker, Raymond W. (2007), *The Scale of Global Financial Structure Facilitating Money Laundering*, Paper, presented at the conference "Tackling Money Laundering", University of Utrecht, Utrecht (The Netherlands).
- Friedrich Schneider (2008), *Money Laundering and Financial Means of Organized Crime: Some Preliminary Empirical Findings*, *Global Business and Economics Review*.
- Hopton, D. (2009). *Money Laundering*. Abingdon, Oxon: Asgate Publishing Group.
- Unger, B., and Ferwerda, J. (2011), *Money Laundering in the Real Estate Sector*, Edward Elgar Publishing.
- Unger, Brigitte (2006), *The amounts and effects of money laundering*, *The Dutch Ministry of Finance Report*, Den Haag, Netherlands.
- Van Duyne, Petrus C. and H. De Miranda (2001), *Report on the falcone project database: Harmonization of suspicious transactions*, Zoetermeer, KLPD/NRI, The Netherlands.
- Van Duyne, Petrus C., M. Pheijffer, H. G. Kuijl, Th. H. Van Dijck and G. Baker (2001), *Financial Investigation of Crime: A tool of integral law enforcement*

approach, Elliestad, Koinklijke, Vermande Publishing Company, The Netherlands.

Αρθρογραφία:

- Andrea Fronzetti Colladon, Elisa Remondi (2017), Using social network analysis to prevent money laundering, *Expert Systems with Applications*, Volume 67, σελ. 49-58
- Chaikin, (2008) Commercial corruption and money laundering: a preliminary analysis, *Journal of Financial Crime* Vol. 15 No. 3, σελ. 269-281.
- Dobovsek, Bojan (2007), Transnational organized crime networks, Paper presented at the conference "Tackling Money Laundering", University of Utrecht, Utrecht (The Netherlands), November 2-3, 2007.
- Ferwerda J, van Saase A, Unger B, Getzner M. Estimating money laundering flows with a gravity model-based simulation. *Sci Rep.* 2020 Oct 29;10(1):18552.
- Gao, Shijia & Xu, Dongming. (2009). Conceptual modeling and development of an intelligent agent-assisted decision support system for anti-money laundering. *Expert Systems with Applications* 36 σελ. 1493-1504.
- John Walker, Brigitte Unger, (2009) Measuring Global Money Laundering: "The Walker Gravity Model", *Review of Law & Economics* Volume 5 σελ. 2.
- Le Khac, N. A., Markos, S., & Kechadi, M.-T. (2010). A data mining-based solution for detecting suspicious money laundering cases in an investment bank. *Second International Conference on Advances in Databases, Knowledge, and Data Applications*, 235-240
- Levi, M. and Reuter, P., 2006. Money laundering. *Crime and justice*, 34(1), pp.289-375.

- Liu, Runlong et al. “Research on anti-money laundering based on core decision tree algorithm.” 2011 Chinese Control and Decision Conference (CCDC) (2011): 4322-4325.
- Peter Reuter, (2005) Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering, Peterson Institute for International Economics.
- Stessens (2000), Money Laundering, Cambridge University Press.
- Teichmann, F. (2020), “Recent trends in money laundering”. Crime Law Soc Change 73, σελ. 237– 247.
- Van Vlasselaer, V., Bravo, C., Caelen, O., Eliassi-Rad, T., Akoglu, L., Snoeck, M., & Baesens, B. (2015). APATE: A Novel Approach for Automated Credit Card Transaction Fraud Detection using Network-Based Extensions. Decision Support Systems, 1-31.
- Watkins, R., Reynolds, K., DeMara, R., Georgiopoulos, M., Gonzalez, A., & Eaglin, R. (2003) Tracking Dirty Proceeds: Exploring Data Mining Technologies As Tools To Investigate Money Laundering. Journal of Policing Practice and Research: An international Journal, σελ. 163-178.
- Zengan, G. (2009). Application of cluster-based local outlier factor algorithm in anti-money laundering. International Conference on Management and Service Science, σελ. 1-4.

Δημοσιεύσεις:

- Basel Institute on Governance (2020), Money laundering through the gambling industry.
- Basel Institute on Governance. (2012), Anti Money Laundering. Asset recovery.

- De Nederlandsche Bank. (2017). Post_event transactie-monitoringproces bij banken.
- Drug money saved banks in global crisis, claims UN advisor, Guardian, 2009
- FATF Annual Report 2020-2021
- FATF Laundering the proceeds of corruption, 2011
- UNODC United Nations Office on Drugs and Crime, World Drug Report 2012.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Δημήτραινας, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, (2008), Νομική Βιβλιοθήκη.
- Δουβής, Offshore δραστηριότητες, (2008)
- Καϊάφα-Γκμπάντι, (2006) Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, Αντ. Σάκκουλας.
- Καμπέρου-Ντάλτα, (2009), Ο ν. 3691/2008 για το ξεπλυμα βρώμικου χρήματος, Σάκκουλας.
- Σ. Κάτσιος, (1997), Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, Σάκκουλας.
- Τσιρίδης, Ο νεος νομος για το ξεπλυμα χρηματος (ν 3691/2008), (2009), Νομική Βιβλιοθήκη.
- Φωτόπουλου, Υπεράκτιες εταιρίες: Χρήσεις-φορολογικά προβλήματα-προοπτικές, Λογ 2001, σελ. 1069 επ

